Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 2 ноябрь, 1974 шу. ● № 132 (5421). ● Мах 2 кеп.

Юрта боахама болхлой! ТІагІертте къовсам лоаттабе юртбоахама производствана интенсификациярн цун эффективность лаккхъяри духьа, концентрацеи боахамий юкъарча кооперацеи ларда тІа дегІаккхувла специализаци! Дас санна пайда эца лаьттах, техниках, къахьегамеи материальнии ресурсех!

(КПСС ЦК ТІахьехамашцара).

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома III-гІа пленум

КАПИТАЛЬНИ ГІИРСАШХЬАЛДЕЧА — ПАРТИЙНИ ТІАХЬОЖАМ

ХьалхагІа хоам баь хиннала дайпара, «Республике капитальни гІирсаш хьалдара балха хьалах а КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа уж хьалделга вІаштІехьдаккхара гІулакх дІахо эргадоахаш тоадарах цар дикал лаккхъяраи дедезарий а хьакъехьа» доклад йир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Вай тахарча вахара маІана ритми белгалйоаккхаш дола, болхлоша, колхозхоша, интеллигенце низаш, парте организаторски гІулакхаш тІадерзадеш доля эггара керттердар, аьлар цо, — из ба КПСС XXIV съезда решенеш, цун социально-экономически арахьара политически программа кхоачашъяр духьа лоаттабу къовсам.

Капитальни гІирсаш хьалдара даькъера вай парте XXIV съезда указанеш кхоачаш а еш, республика партийни, советски, боахама органаша, йоах докладчика, халданза теркалду доал делгеи планировани елгеи эргадоахаш тоадара, гІишлошъеча организацей производственни база хьаярх, хьалхалатта къахьегама методаш юкъеккхувлара дешаш. Республика халкъа боахама доккха дакъа а, хиша дІаяттад капитальни гІирсаш хьалделга укх тІеххьарча шерашка. Вайцига вІашагІа елла, болх беш я хІанзарча техникацеи механизмашцеи кийчъяь гІишлошъю бархІ йоккха управлени тресты. Верригаш а гІишлошъеча болх бераш 30 эзар гаргга саг ва.

Пятилетка 8 шераи 9 беттаи болх бе йолаялийтай 810 миллион сома маьха керттера производственни производственни йоацеи фондаш. Хьал а яь, болх беш я Грозненски газ чакххйоахача заводера шера миллиард совгІа кубически метр газ чаккхйоаха мощностащ, Нохч-ГІалгІай цементии заводера хьалхара аргІа, дизельни доагорашта карбамидии депарафинизаци ю йоккха установка, промышленни предприятеш кара аяуха коачалаш биологически цІенъю, полиэтилен доакха гІирсаш, Эльдаровся Старогрозненски мехкдаьтта доахача моттигашкара тІоанашка давлени лоаттаю системаш, ВАЗ яха спецавтоцентр, Знаменски чхьагІара завод, дукха кхыйола объекташ.

Укх пятилетке дІахо а технически кийчбаьб юрта боахам. Цу юкъа Іалаьмате дукха хьайбай помещенеши комплексаши хьалъяьй доахания, жена, хьакхарчашта, коа тІарча оалхазарашта.

Городашкеи юрташкеи болх бе йолаеннай бытовой гІулакхаш ду, торговле, общественни кхачан 268 предприяти, 170 меиги чулатта больницаш, 22 эзар дешархочоа моттиг йола общеобразовательни школаш. Наха чухоша дІаеннай 575.7 эзар квадратни метр чуІе моттиг, кердача квартирашка ваха чухайнав 50 эзар совгІа саг.

Даьрий цхьайола итогаш еш, бІубенна дІаккхайкаде йиш йолаш да, республика халкъа боахам дегІабоалабеча гІишлонхоша лаьца дакъа зІамига дац аьнна. Вай я объекташ хьалъяраи болх бе йолаялийта-

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлошта лаьрхІа город Грозне 80 квартира йола цІа хьалдеча къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я «Севкавтехмонтажера» электромонтажница Митюшкина Валентина Семеновна. Грозненски профессионально-технически училище чакх а яьккха гІишлошъеча из къахьегаш йола кхо шу дизад. Юкъера лаьрхІача хІара смега нормаш 130—140 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТІА: электромонтажни балхаш деш я электромонтажница В. Митюшкина.

И. Плиева сурт.

Кхаш леладерий цІей

Сигале тІа цхьа морхилг йоацаш сийрда хьежаш малх болаш енача Іуйрийна, лекхаш музыка а йолаш, Гудермесски района «Степной» колхоза конторa хьатІайоагІа хоза кийчбенна болча дуга, баьцадаараш кхедерий, механизаторий праздничин колонна. Дукхача къахьегамхой наькха тІа лепаш я орденаш, медалаш, кара лозунгаш, транспаранташ я. Дуга чуийца даккхара сийна хетадаь цІей дезде гулбелар дІадахача шоаттдийнахьа «Степной» совхоза къахьегамхой.

Конторера Новогрозненски поселка улицашка гІолла «Нефтяник» яхача стадионе йода совхоза къахьегамхой колонна.

Дуга кхедераш цар баьккхача толамца, хьувкъам чуийца баккхарца даькъала бувпа поселкера дукха нах гулбелар стадионе.

ЦІейна хетаяь митинг хьаелл «Степной» совхоза партийни организаце секретара Исламов Султана. Цо къамаьл де дош лу совхоза директора Х. Гехаева.

Укх шерара итогаш дог гІоздоаккхаш я, — аьлар Гехаева ше къамаьл деш. — 1625 гектарех хІаранс тІара юкъера лаьрхІача 40,7 центнер дуга даьлар. Паччахьалкхенна дІаделар 4100 тонн дуга. Дика къахьийгар укх шера боахама баьцадаараш кхедечар а. Планал совгІа 150 тонн баьцадаараш дІаденнад цар паччахьалкхенна.

Дуга кхедеш, из чуэцаш къаьстта хьинаре болх баьча къахьегамхой цІераш йоах Гехаева. Уж ба: дуга кхедеча звенной звеньевойш Чулигов Зара, Сайдулхаджиев Гици. Сепханов Сайд-Ахьмад, трактористаш Арсакаева Манжа, Исаев ИсмаІал, комбайнераш Вахаев Сайд-Ахьмад, Ахмадов Султан, шофер Джамалуев Рамзан, кхыбараш.

«Степной» совхоза кхаш леладераша КПСС Гудермесски горкоман райисполкоман лу рапорт деш Исмаилов Султана.

Совхоза парткома секретара Исмаилов Султанеи профсоюза рабочкома председатела Сайдулхаджиев Борз-Іаьласи КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара А. А. Чайкинга дІалу рапорт.

Совхоза къахьегамхой баьккхача толамца дег тІара даьъал а беш рапорт хьаэц А. А. Чайкина. Цул тІехьагІа сийлен грамоташ лу совхоза коллектива, дикагІболча къахьегамхошта.

Района комсомольций, кагирхой цІерагІа совхоза кхаш леладераш даькъала бийцар ВЛКСМ Гудермесски горкома хьалхарча секретара Стародубцев Сергея. ВЛКСМ горкома сийлен грамоташ лу цо дуга, баьцадаараш кхедеш, хьувкъам чуэцаш къаьстта дика къахьийгача комсомольцашта, кагирхошта.

Вай республика паччахьалкхен филармоне «Шовда» яхача ансамбла концерт оттадеш чакхдаьлар «Степной» совхоза къахьегамхой цІей.

СУРТА ТІА: «Степной» совхоза къахьегамхой праздничи колонна.

В. ЕЛИЗАРОВА тексти сурти.

ОКТЯБРА СИЙНА

Керда арахецача оборудоване эггара хьалхара образецаш хьаю Грозненски «Автоспецоборудование» завода экспериментальни цехе. ХІанз цига кийчъеш я завода конструктораша Л. Ф. Березкинеи В. И. Якшинеи оттаяьча чертежах еш йола легковой автомобилашта ремонт еча эша 2,5 тонн дозал хьалъайдергдола дІа-юха теттa П-310 яха домкрат. Цига иштта арахеца кийчъеш я ремонт еча хана «Икарус» яхача автобуса мотор хьабаккхараи дІатІаоттабарии эша П-221 яха тележка, йоккхача машенашта ремонт еча эша 10 тонн дозал хьалъайдеш йола подъемник.

Уж образецаш кийчъераш эггара йоккхагІа говзал йола специалисташ ба.

1947 шера денз цу заводе болх беш хьавоагІача коммуниста бригадира Носик Трофим Иосифовича йоах: «Тхо, укх чу болх бераш, гІалат довла йиш йолаш дац, оаха даь гІалат долаш хургья серийни хьаеш йола керда оборудовани а. Цудухьа чІоагІа хьож тхо оахош дечунга. Бакъда, из иштта дале а, цхьа задани а йоацаш бац оаха бу болх.

Цехе эггара къаьнарчарех а йоккха опыт ярех а ва токарь Никифоров Иван Митрофанович. 1946 шера ше эскара цІа ма венгге а вера из укхаза балха. Цу хана денз халданза къахьегаш хьа а воагІа. Кердача оборудоване эггара чоалхане йола маьжеш цуна а кийчъяйт. Иван Митрофановича масса а тІеххкхоачашъю ший балха норма. Из коммунистически къахьегама ударник ва, цуна еннай Ленински юбилейни медаль а. Из КПСС Ленински райкома пленума член ва.

Доккхийча производственни толамашца накъавода из Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизара.

Ю. ЮСУПОВ.

СУРТА ТІА: Никифоров Иван Митрофанович.

М. Плиева сурт.

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретарага нов. С. С. АПРЯТКИНГА

Октябро хьаккхелла мохк — машареи къахьегамеи, халкъий вошала а доттагІала а мохк сийлахь-доккхача цІейна — ше хьаккхелла 57 шу дизара гаргакхоачаш латт.

КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш аз гІад а яха хоам бу, сай ийслагІча пятилетка план айса 1974 шера 15 октябре кхоачашъяь хиларах.

Пятилетка шерашка дукха кагирхой баьхкаб тха цехе, хІаьта царех шовзткъа совгІа къонача кхалсага сай говзал дІаІомаяьй аз.

Тахан, ийслагІа пятилетка кхоачашъяьча производстве хьалхалаттарашца цхьана, Октябра сийна 10 пятилетка — дикалеи лакхача эффективностеи пятилетка чотах хьинаре-ча къахьегама вахте эттай со.

ХІамаш тегача объединене производства ветераний цІерагІа аз дош лу, оаха дІахо а Даьхен заданеш кхы а чІоагІагІча хьинарцеи тІагІерттаи кхоачашъергхиларах.

М. УШАКОВА,

хІамаш тегача производствай объединене швея-мотористка, Социалистически Къахьегама Турпал.

ВІАШТТА КХОЗЗА...

ИйслагІча пятилетка диъ-лагІча, къоастамбеча шера мухь дІа-хьа бахьара йола итт бетта план ханал хьалха, 29 октябре, кхоачашъяьй «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене коллективо.

1974 шера планал совгІа 120 эзар тонн мухь дІа-хьа бахьа аьнна тІайийца социалистически декхараш тІеххкхоачашдаьд: планал совгІа дІа-хьа бихьаб 168 эзар тонн мухь.

Гаражий-филиалий коллективаша еррига торонаш оарцагІъяьха къахьег дукха машинаш хьувкъам, чуэцача йолча халача хьалашка шоаш гІулакх деш йола гІишлошъяра организацеш а предприятеш а масса тайпа мухьаш дІа-хьа дахьарца Іалашъяра.

Социалистически яхье дика хьокхамаш доахаш хьайоагІа «Коммунистически къахьегама бригада» яха цІи лелаеш йола С. Х. Матиева, В. К. Дымченко, Р. А. Исламова, С. Я. Продаевича, Г. Е. Агамолова кулгалду водителий коллективаш.

Шоашкара хьокхам луш ба социалистически яхье хьалхалатташ, ийслагІа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяь бола В. К. Дымченко, А. К. Лаптев, А. Г. Ахтеньев, Х. Х. Мукаев, иштта кхыбараш а.

Толамца кхоачашъеш я «Советская Россия» яхача колхоза шефски новкъостал дара план а. Лоаццача хана хьалъяьй 4000 тонн силос чухоша силосни траншеяш. ХьажкІаш чуэцара объединенена йоагІа план а тІеххкхоачашъяьй.

1974 шера кхоалагІча квартале Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах СССР промышленни гІишлошъяра Министерства коллеге соцам бир карара кара тела ЦІе байракхи, хьалхара ахчан преми луш объединене коллективана яхье 1 моттиг хьожае.

Объединене барттайнача, дукхача къамех болча нахах латтача коллективо укх шера кхозлагІа яьккхай Еррисоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг.

В. ЛЫЧАГИН,

«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене начальник.

В. СКОРОВ,

парткома секретарь.

В. КРУТОВ,

месткома председатель.

ФЕРМАШ ДОАХАН ІАНГАРДАХА КИЙЧЛУ

Колхознии совхознии фермашка каста Іа даккха чугІоргда доахан, хьайбаш леладерашта эггара бехктокхамегІа йола ха хьатІаоттаргья.

Республика колхозаши совхозаши доахан Іангардаккха кийчъяларах дувц укх даннеша: октябрь бовш йол Іалашъяра план кхоачашйир Советски, Шелковскойи районий боахамаша.

Кхоачамхилал йол Іалашъяьй Ножай-Юртеи Гудермесски районий боахамаша. Цуница цхьана геттара кІезига Іалашъяьй йол Ачхой-Мартана района боахамаша — 65 процент, Назрановски — 52 процент, Сунженски — 49 процент.

ПланагІа белгалдаьчул совгІа ча Іалашдаьд Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Надтеречнии Ножай-Юртеи районашка.

Витаминно-баьций хьоар Іалашдара план тІеххкхоачашъяьй Наурскии Шелковскойи боахамаша.

Еррига республика бІарчча хьанйцача, из маьхера доакъар 16 эзар гаргга тонн Іалашдаьд. Из 4 эзар тонн дукхагІа хул соахка Іалашдаь хинначул, Цхьабакъда, планагІа белгалдаьчул кІезигагІа Іалашдаьд витаминни-баьций хьоар Надтеречнии, Назрановскии, Урус-Мартановскии, Шалинскии районашка.

Силос 516 эзар тонн Іалашъяьй, из хул соахка укх ханага хинначул 14 эзар тонн дукхагІа. ТІеххкхоачашъяьй силос Іалашъяра план Ачхой-Мартановскии Советскии районаша. План кхоачашъяра гарга да Урус-Мартановски района боахамаш.

ЛЕКТОРИЙ, ПОЛИТИНФОРМАТОРИЙ, ПРЕПОДАВАТЕЛИЙ СЕМИНАР

1974 шера 31 октябре КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически дешара ЦІагІа КПСС арахьарча политикан экономикан дешашта болча лекторий международникий экономистийи, политинформаторий, группай кулгалхой, агитколлективай кулгалхой, лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведеней общественни Іилмаш хьехача преподавателий республикански семинар хилар.

Семинаре дакъа лоацараштa хьалхашка къамаьлаш дир: КПСС ЦК пропаганда Отдела лектора В. П. Китаева лекци йийшар «Парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра КПСС-о чакхдоаха арахьара политически гІулакхаш» яхаш, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома юртбоахама отдела заведующе Ф. И. Юрченкос — «Республика юртбоахама производствагарча хьалахи ийслагІа пятилетка чакхйоалача шера юрта боахам дІахо дегІабоалабара декхарехи», исторически Іилмай кандидата, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета доцента И. О. Кацена — «Лектора деча къамаьла логикеи бакъдараши», яхача темах.

Семинаре дакъа лаьцараша даьча хаттарашта дизза жопаш тийлар.

Хиланза даргдоаца новкъостал кхаьчар семинаре дакъа лаьцарашка парте чурчеи арахьарчеи политика лоархІамегІарча дешаех, лекторски говзал эргайоахаш тоярах лаьца еш йола лекционни пропаганда йоаржаяра.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СУДА СОСТАВА ЮКЪЕ ХУВЦАМАШ ДАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

1. Пенсе тІа водаш хиларца дувзаденна нов. **Замахшираев** Хамзат Кудуевич Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча суда члена декхарех мукъавалийта.

2. Нов. **Эдилов** Иса Джабраилович Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча суда членалла харжа.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный. 1974 шера 25 октябрь.

Нов. В. И. Белозеров Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла хьожаварах дола Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ чІоагІдара хьакъехьареи нов. В. И. Жигалов Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела декхарех мукъаваккхара хьакъехьареи

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

нов. **Белозеров** Виктор Иванович Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла хьожавара хьакъехьа,

нов. **Жигалов** Василий Ильич кхыча балха тІа водаш хиларца дувзаденна Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела декхарех мукъаваккхара хьакъехьа

1974 шера 16 октябре арадаьнна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІде.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный. 1974 шера 25 октябрь.

Нов. А. Б. Шуаипов Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета Іалашони сбытеи управлене начальникалла хьожаварахи нов. В. М. Мунаев Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета Іалашони сбытеи управлене начальника гІулакха тІара мукъаваккхарахи дола Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах бола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

нов. **Шуаипов** Абдулла Багаудинович Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета Іалашони сбытеи управлене начальникалла хьожавара хьакъехьа,

нов. **Мунаев** Висаит Мунаевич управленена кулгалделга Іалаш ца дарах Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета Іалашони сбытеи управлене начальника гІулакха тІара мукъаваккхара хьакъехьа

1974 шера 18 септябре арадаьнна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІде.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный. 1974 шера 25 октябрь.

ПАРАДЕ ДАКЪА ЛОАЦАРГДАРИЙ ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

31 октябре съездаш хулча Кремлевски Двореце торжественни собрани хилар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизара хетаяь ЦІеча майдан тІа хургйолча Московски гарнизона бІун тІема параде дакъа лоацаргдарий.

Собрани хьайийллар ТІема совета члена — Московски тІема округа Политически управлене начальника инарал-полковника К. С. Грушевоя.

Гулбеннараша массава раьза а волаш сийлахьа президиум хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача КПСС Центральни Комитета Политбюрох.

Локхаш марш а йолаш зале хьачуяхь ЦІеча майдан тІа хургйолча параде дакъа лоацача эскара соединеней, доакъой, тІема-дешара заведеней байракхаш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизара хьакъехьа доклад йир Ленина орден лелаеча Московски тІема округа бІун командующе инарал-полковника В. Л. Говорова.

ТІемахошка дІайха моаршал делар Главмосстроя № 1 йолча цІенош деча комбината 5-ча монтажни управлене комплексни бригада бригадира, СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала В. Е. Копелева, СССР халкъа артисткас И. К. Архиповас, ВЛКСМ ЦК секретара В. В. Григорьева, Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта полковника-инженера Ю. А. Артюхина.

Хургйолча тІема параде дакъа лоацаргдараша чІоагІа дегаш гІоздаьнна а болаш тІайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта письмо.

(ТАСС).

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома III-гIа пленум

КАПИТАЛЬНИ ГIИРСАШ ХЬАЛДЕЧА—ПАРТИЙНИ ТIАХЬОЖАМ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

рам оттаяь пачхьалкхен планаши тIанйца социалистически дехкараши шерагара шерага кхоачашдеш йола гIишлой-монтажни управленей, дIа-юха ухача механизировании колоннай коллективаш. Царех я Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7, гIирсаш хьалдеча механизаци ю управлени, «Грознефтехимремстрой» треста № 1 йола СМУ. Укх тIеххьарча диъ шера дерригача технико-экономически хьокхамашта планаш кхоачашъеш хьайоагIа «Чечингазстрой» треста коллектив.

ГIишлошъеча организацей коллективашка кIезига хьалкхебаьбац къахьегаме образецаш гойташи гIишлонхошта юкъе де доагIаш сий деши бола производстве хьалхалаттараш. Царна юкъе гIишлошъяра управлене СМУ-4 комплексни бригада бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Хаджиев Шамсудин, цу управленерча ПМК-105 комплексни бригада бригадир, республика заслуженни гIишлонхо Петр Петрович Черепнин, «Чечингсельстрой» треста ПМК-432 комплексни бригада бригадир Албогачиев Iумар, дуккха кхыбараш.

ДIахо докладчика дийцар кхоачашданза диса дехкараш. ПланагIа лаьрхIача тайпара керттера фондаш болх бе йолайолийтилга Iалашдац промышленносте, бытовой гIулакхаш деча, торговле. Цу бахьанагIа алхха промышленносте хьа ца луш йисай 245 миллион сома маьха продукци. Шерагара шу массаза доал дукхагIа хул хьалдаь ца доалаш дуса гIирсаш. Тахан капитальни вложеней шера объемал 1,2-зза хIана дац аьнна дукхагIа да уж.

Къаьстта чIоагIа тIехьадисад чуIе цIенош хьалделга, ЧуIе цIенош хьалдара планаш цхьанна а шера кхоачашъяц. Алхха укх тIеххьарча кхаь шера къахьегамхошка дIа ца кхоачаш йисай еррига а лаьрхIача 268 эзар квадратни метр совгIа чуIе моттиг.

Культурно - бытовойи школьнии гIирсаш хьалдара программа юкъагIйитарах доагIар цIенхаштта хьадеха деза вай гIишлонхошкара. Укх шера ийс бетта капитальни вложеней план, масала, деша даха ха йоацача берий учреждениеш хьалъяра план еррига а 45 процент мара кхоачашъяьяц. Кхы а вогIа хьалъю культура, унахцIено дораяра, Iилма объекташ.

Болх къаьстта во бу СССР Минпромстроя Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене гIишлошъеча организацеша. Алхха пятилетка кхаь шера цу управлене планаца нийсдича хьа ца луш дисад 14 миллион сом.

Шоай гIишлошъеча организацеша болх во бар производственни база ца хилар, материально - технически Iалашо во хилар бахьан долаш да яхаш йIаьхкача хана дувцаш хьабоагIа управлене кулгалхой. Гучох, цхьадолча даькъе иштта хила мегаш а да из. Цу цхьан ханна управлене системе я цу моча хьалашка болх беш йола СМУ № 7, хIаьта а цо хадданза кхоачашъю заданеш. Цхьабакъда, цу организаце балха опыт Iомаьяц управлене кулгалхоша, иа дIайоаржаяра де дезар даьдац.

Болх во бу «Кавсантехмонтаж» (начальник нов. Эрмиш), «Кавэлектромонтаж» (начальник нов. Колесников) трестий монтажни управленеша, кхычар. Субподрядни организацешта балхий объемий планаш уттаеш йолча хIанз юкъеяьккха лелаеча практикага диллача цар, шоашта оттаяь планаш керттерча даькъе объемни балхаш оалаш дарий чотах кхоачаш а еш, халкъбоахама планагIа лаьрхIа объекташ хьалъяь йоахилга Iалашдац.

Капитальни гIирсаш хьалдара гIулакх вочо хьал тIа хилара керттера бахьанаш сенах латт аьлча, тхона хетачох, уж латт, гIишлошъяра производство вIаштIехьъяккхара дешай партийни, советски, боахама органий оагIонгахьара лерттIа еш терко ца хиларах. Эсала я гIишлошъеча организацей производственни база дегIаярен гIишлошъяра индустриализаци ярен темпаш. Дукхача объекташка Iалаьмате дукха дIа-юха а дийкъа лоаттаду балха низаши ахчен, лохача боараме я къахьегама овсарле. Эсала лелабу гIишлонхой кадраш кийчъяра болх.

ХIанзарча хьалашка йоккхий предприятеши объекташи хьалъяр чоалхане процесс я. Цига дакъа лоац итташ организацеша, Iалаьмате дукххача болхлоша, специалисташа, хIаьта гIишлошъеча ерригача участкай гIулакхаш нийса вIаштIехьдахара тахан а тIахьа кхоачамболаш яц доал дара къьнара методаши средстваши. ХIаьта партийни организацешен боахамий кулгалхошен кIезига Iомаю москвичийи ленинградцийи поточни хьисапе гIирсаш хьалдара опыт, де дезар дац дерригача гIишлошъечен монтажнии организацей, стройиндустре предприятей, транспорта, гIишлошъеча кхыча участкай болх бIарчча цаI баь вIашагIтоха йиш хулийташ йола шерай кIиранней уттаю графикаш кийчъяран гIишлошъеча юкъехкхаьяран.

•

ГIишлошъеча организацей болх во лелара бахьанашта юкъе къаьстта моттиг дIалоац гIишлошъеча индустре хIанзарча мощностех кхоачам болаш пайда ца эцаро. Из дош во къестаду Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене, «Чечингколхозстрой» объединене, «Севкавнефтегазстрой» объединене грозненски группа, кхыча кулгалхоша. ДIадахача кхаь шера республикерча гIишлошъеча организацеша производственни база хьалъеча пайда ца эцаш дисад 2,4 миллион сом.

Йоккхийча панелех цIенош хьалдара хиланза яргIйоаца мещносташ ца тоъаро юхадетт архитектурно - планировочни решеней массе тайпара варнанташ а йолаш дуккхазза вIаштIардаь чуIе цIенош хьалделга, йиш хилийтац чуде цIенош хьалдара объемаш чIоагIа лакхъе.

Лохача технически боараме болх бу «Чечингколхозстрой» объединене. Укхаза нагахьча метте лелаяц гIирсаш хьалдара индустриальни методаш. Объединени бокъонца кийчъеннайц Iилмой толлашагIча опытон хIанз дIадехараша маьхкара йола юртбоахама объекташ хьалъе.

ГIишлошъяра гIулакх тIехьадисара доккха бахьан да гIишлошъеча техниках пайда во эцар, халача балхий процессашта механизаци яра боарам лоха хилар. Республике юкъсра лаьрхIача деннен бийсанией 7—8 сахьата болх бу механизмаша. ГIишлошъеча метте техниках эггара вогIа пайда эц «Чеченингушводстроя» гIишлошъеча организацеша.

ГIишлошъеча организацешка вIалла кхоачамбоацаш механизаци яь да цемент тIаювттарен Iойоассарен, маркхал кийчбара балхаш, штукатурни малярнии балхаш. Лаьттанцара дукхха балхаш кулг-кара деш да.

ГIишлошъеча дукххача организацешка тоъал дукха балха ха йоаю, болхлой дукха хувцалу. хIаьта гIишлой-монтажни балхийн къахьегама овсарле лакхъяран планаш кхоачашъяран цо Iоткъам а бу.

Ала доагIа, вайцига йоккхийча промышленни предприятей цхьаболча кулгалхоша а шоай доалахьара гIишлон база дегIайоалаяран капиталовложеней объемаш алсамъяхаран йолча торонех пайда ца эцаш хилар. «Грознефтехимзаводы» объединене укх пятилетке мощносташ дегIаккхувлац, «Грознефтехимремстрой» тресте гIишлой-монтажни балхий объемаш алсамъяхара деш хIама дац.

1969 шера КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советон «Капитальни гIирсаш хьалдара планировани елга эргадоахаш тоадара хьакъехьеи гIишлошъяра производствана экономически стимулировани чIоагIагIа яра хьакъехьен» баьча соцам тIа оттадаьд ахча дIайолаяь объекташ хьалъяь яхаран йисте ца доалаш дуса гIирсаш оттадаьча боарамашка кхоачадеш кIезигдаран тIадераадела. Цхьабакъда республика Госплано, заказчикий министерствайи ведомствайи кулгалхоша дIахо а лелаю ахчен ресурсаши Iалаьмате дукхача объекташкен гIишлошкен дIа-хьа а дийкъа лоаттаеш йола харцахьа лаьрхIа практика.

1974 шера плана юкъейнхьай пхьа миллиард сом совгIа сметин мах а болаш йола производственни гIулакхашта лаьрхIа 1609 объект, хIаьта укх шера царна финансировании яра хьожадаьдац пхелагIа дакъа мара.

«Грознефть» объединене укх шера 1 январе хьалъяь яланза латташ яр финансированеца 25 процент мара Iалашъянза йола бIаь гаргга объект, цхьабакъда объединене кулгалхоша гIирсаш хьалдара плана юха а юкъейнхьай 40 объект. Ахча дукха дIа-юха дийкъа лоаттаду иштта «Кавказтрансгаза» объединене, унахцIено дораяреи торговлеи министерствашa, хьун боахама управлене, кхычар. Цу дерригача хIамаша капитальни вложеней эффективность лохъю.

Капитальни гIирсаш хьалдара планаш кхоачаш ца еш юкъагIъяхара бехке ба гIишлош проектно-сметни документацеца, оборудованеца, финансированеца шоай ханнахьа Iалаш ца еш бола заказчикаш а. Масала, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене 1974 шера плана юкъейнхьай правительства оттаьча ханашка технически документацеца Iалашъянза йола дерригa а лаьрхIача 8 миллион сома маьха объекташ.

ГIишлошъяра эффективности дикали дIахо лакхъелга дукхача хьале проектни гIулакх вIаштIехьдаккхарах тийша да. «Чечингражданпроекта», «Грозгипросельхозстроя», «Грозгипронефтехима» кулгалхоша, цу институтий партийни организацеша хIанз а шоай коллективаш эсала оарцагIйоах объектай сметин мах лохбара, дIауха материалаш кIезигьяра, проектай дикал лакхъяра, хьалдеча гIирсий мах нийса оттабелга Iалашдара, смета лоархIам лакхбара. Предприятештен объекташтен проекташ уттаеча хьалхагIа а мо мара цкъаза теркалдац кердача прогрессивни техниках технологехи пайда эцилга, даьй-межкен доазол дехьарчен Iилманеи техниканеи карагIдаьнна дикагIдола хIамаш.

Документаце тIа доккхий гIалаташ хул, бIарчча комплект йолаш телац из дIа. Масала, «Грозгипросельхозстрой» институто геттара эсала проект оттаьй Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе йоккха свинокомплекс хьалъяра. Цу института проектагIа юртбоахама опытни станце ялат чуоаттаде хьалъяь кхоалленаш эксплуатаци а яхалехьа чухаьрпай.

Проектни институташа воторски тIахьожам эсала лоаттабу, хIаьта кагийча ведомственни проектно - конструкторски бюроша вIалла тIахьожам а лоаттабац цар проектагIа хьалдеча гIирсашта.

Городашка гIирсаш хьалдара проблемаш ше ювцача хана докладчика хьакхайкадир, республика Министрий Совето, гIирсаш хьалдарен архитектурай дешашта йолча цун управлене (нов. Куличков), къахьегамхой депутатий городской районнии Советий исполкомашa городашка гIирсаш хьалдара дисциплина телхаеш, городашкен нах бахача пункташкен гIирсаш хьалдара планаш кхоачашъяра лоаттабе боагIча тайпара тIахьожам лоаттабелга Iалаш ца деш хилар.

Дуккха а цIенхаштагIа леладе деза город Грозне гIирсаш хьалдара гIулакх. Сатоха йиш йолаш дац, тIахьожам ца хилар бахьан долаш города реконструкци яра генеральни плана тIера бувлга, каст-каста хьадагадехха решенеш ю объекташ моттигашка дIанийсяра хьакъехьа, город хозъеш йоаца зданеш хьалъю, йизза кхоачаш хинна архитектурни ансамблаш хьаяц.

Партеи правительствай, йоах дIахо докладчико, боккха лоархIам бу продукцей кхоачалдеча балхийн дикал лакхъяра деша. Цунца дувзаденна вIалла ла йиш йоацаш да балхаш дизза чакхдаханза объекташ дIателара, гIишлон производства технологе дIадехараш цIейхаштта телхадеш балхаш кхоачашдара факташ, проекташ тIарен, вIишлон нормаш тIарен бокъонаш тIарен бовлар.

Иштта терко е еза гIишлон материалий, оатхалйи конструкцейи дикала. Дикал лоха йолаш я Старопромысловски, Малгобекски Назрановски кирпишкаш еча заводо арахеца кирпишк, Аргунски крупнопанельни цIеной деча завода — оатхалаши конструкцеши, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона изделей завода — дахчах яьча хIамай продукци.

Республика гIишлошъерашта хьалхашка доккхий дехкараш латт. Кхоачаце дезаш да мехкдаьтта чакхдоахача заводашта реконструкци яра, Грозненски газ чакхйоаха завод хьалъяра дукха балхаш, бIаьш километраш нефтегазопроводаш яхка еза, машиностроени, энергетика, химиa, иштта кхыйола отраслеш дIахо йодача хана дегIайоалаяра де дезараш чакхдаха деза.

Хьалъе еза итташ йоккхий хьайбаш леладу комплексаш, Ассински Горячеисточненски хий дехка системаш, Алханчуртски канала ткъовраш, — реконструкци е еза Аксайски, Сулу - Чебулински, Шалински Аргунски хий дехкача системашта. Iалаьмате дукха балхаш де деза жилищнии культурно - бытовойи гIишлош еча.

1974 шера плана тIа белгальяь производственни мощносташи пусковой объекташи балха юкъеяхьара еррига заданеш йизза кхоачашъяра де дезараш деш, вайна карагIдала деза гIишлон организацейи гIишлон индустре предприятейи мощностах сихха дегIакхувла. Укх гаргарча хана крупнопанельни цIенош хьалдара мощносташ юкъера нах баха площадь 120 эзар квадратни метрга дIакхоачае еза вай, Iилмани техниканеи карагIдаьннараш балха юкъекхахьара, гIишлошъяра индустриализаце боарам лакхбара чотах гIишлошъеча дукха лакхъе еза балха овсарле. ДIаяккха еза парте могаш йоаца капитальни вложенеш екъара практика. Капитальни гIишлошъяра планашта кIала лард йоллаш, экономикен культуреи дегIаахара лакхара темпаш хьалхе белгалъяь, реальни йолаш хила еза. Госплана, министерствайи ведомствайи кулгалхоша овлан тIара тоаде деза капитальни вложенешта планировани елга.

Теркам тIабахийта Iомае еза орловски опыт, 1975 шера массехк гIишлон организаце гIишлон монтажни балхашта хадданза планировани яра система тIа яккхара кийчон болх чакхбакха беза. Цо новкъостал дерга дукхагIа дола, хIанз йолча планированена хьисапе дола кхоачамбоацараш балха юкъера дIадаха.

Производствен управленеи болх эргабаьккха тоабарца цхьана, тоабе беза лохе латтача боахама звено, бригада, гIишлон площадка тIара болх а. Цунца дувзаденна, къаьстта терко е йоагIа мехка цIи хеза волча гIишлочхочо Н. А. Злобина эггара хьалха дIайолаьча бригадни боахама расчета. «ГIишлошъеча бригадни боахама расчета кердача формах» аьнна тIанйцача соцам тIа нов. Злобина методах болх белга, дIахо йодача хана капитальни гIишлош елга эргадаьккха тоадара хьакъехьара КПСС XXIV съезда решенеш сихагIа вахаре чакхъяхара лостам бола къахьегамхой боккха патриотически болам болх нов. Злобина метода тIа баккхар лоархI КПСС ЦК-ас. Вайцига цу методах хIанз а эсала пайда эц.

ГIишлошъяра эффективность лакхъеча боккхача лоархIаме я нийса вIаштIехьъяьккха яхь, цун формаш даим эргаяхар. Тахан яхье практически беррига гIишлошъераша дакъа лоац. ЧIоагIа дегIабенаб къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьа баьрка болам. Массехк гIишлошъю организаци («Чечингсельстрой» трест, 7 треста МУС, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7, «Чечингазстрой») дуккхазза котъювлаш хиннай Ерригсоюзни социалистически яхье. ХIаьта а вай тахан белгалде доагIа гIишлошъераштa юкъе социалистически яхь вIаштIехьйоахача цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

КПСС горкомаша, райкомаша, облсовпрофа хувца деза гIишлошъяра площадкаш тIа социалистически яхь вIаштIехьъяккхарца дола шоай гIулакх хIара гIишлошъечун лични социалистически декхараш хилар, уж кхоачашдара ханнахьа итогаш елга вIаштIехьдаккха деза, Iалашде деза яхье карагIдаьннараш къахьегамхошта дIадовзийталга.

Капитальни гIишлошъярен цун эффективность лакхъярен хьакъехьа хьалхашка латтача дехкараша цу отрасла партийни кулгалделга чIоагIдар дIадех. Капитальни гIишлошъяра ю партийни влиянии чIоагIъе низ ба вай.

Республика гIишлошъяра организацешка вIашагI а елла хIанз болх беш я 115 юххьанцарен 109 цеховии партийни организацеши партийни группаши. Производстве болх беш барех хIара ялхлагIвар коммунист ва. Из кIезига низ бац. Горкомашен райкомашен йолаш йолча торонех пайда эцача, партийни организацеех коггIортолга еча моттигашка цар даим толам боакх. Цунца цхьана, капитальни гIишлош еча нийслуча кхоачамбоацарашен, паччахьалкхен планаш кхоачеш ца еш юкъагIа йисарои тешал ду парте городскойи районнии комитеташта гIишлошъяра управленейи предприятейи болх овлангара тоабе карагI ца даларах.

Халахете а, дукхагIа йолча парте горкомашен райкомашен анализ яц городашкен районашкен капитальни гIишлошъяр малагIа хьала тIа да, коллективаш тIехьайнсара бахьанаш дизза таххац, гIишлошъяра площадкай болх вIаштIехьбоаккхачара кхоачамбоацараш теркалдац.

ГIишлошъеча болх беча коммунистий авангардни лоархIам лакхбе беза. ГIишлошъяра болх вIаштIехьбоахача хьинаре къовсам лоаттабе беза цар, социалистически яхь дегIаккхувлача, встречни планаш уттаеча хьинаре дакъа лоацаш, паччахьалкхен планаши заданеши кхоачашъяра коллективай члений бехктокхам тIагIертта айбу воспитателаш хила беза уж.

Къаьстта терко е еза партийни организацеша кадрашца балхах лаьца дола КПСС XXIV съезда дехкараш кхоачашдара.

Ала деза, гIишлошъяра организацей кулгалхошта юкъе кулгалдара болх лерттIа ца лелабаь, шоай служебни гIулакхах ца доагIаш пайда эцаш хинна нах нийсбенна хинналга. Из иштта хиннадале а, партийни бюроша а районни комитеташа а ханнахьа кулгалхой гIалат тоадаьдац, цар леладача гIулакахшта принципиальни мах баьбац. Цул совгIа, царех дукхагIбараш хьалоацаш, кулгалдара балха хьожабеш, кулгалдара балха тIа хоржаш, наградаши поощренеши яла уттабеш хиннаб.

Цу факташа торо лац частнособственнически психологеца, доал де ца харца, коммунистически морала нормаш, паччахьалкхен дисциплина телхаярца хьинаре къовсам лоаттабе. Вай, повкъостий, теркалъеш хила деза партийни дисциплина телхаю моттигаш, ший боахам алсамбахара факташ, служебни положенех, па доагIаш пайда ийбар, балха декхараш дизза кхоачаш ца дар, кадраш хьахержара, царна идейни закалка ялара партийни организацеша болх эсала лелабарах хьахула хIамаш уж долга.

Ше къамаьл даь воалаш докладчико белгалдир республике дIахо йодача хана капитальни гIишлошъяра болх тоабара, гIишлошъяра производство вIаштIехьйоаккхача нийслу доккхий кхоачамбоацараш дIадакарца дувзаденна дукха балхаш де дезаш хилар. Лакхбе беза КПСС горкомийи райкомийи, юххьанцарча партийни организацейи лоархIам. Докладчико тешам белар Нохч-ГIалгIайчен коммунисташеи берригача къахьегамхошеи КПСС XXIV съезда решенеш сийленца кхоачашъяра республике капитальни гIишлошъяра гIулакх кердача боарама тIа даккхара беррига низ тIабохийтаргхиларах.

* * *

Дувцача дешах лаьца пренеш дIайолаелар КПСС Грозненски городской комитета хьалхарча секретара **Н. Я. Правенькена** къамаьл де дош даларца. Цо белгалдир, республике деча промышленни гIишлошъяра балхех ахаши граждански гIишлошъяра балхех диъ даькъах кхо дакъеи Грознена доагIаш хилар. Городской партийни организаце боккха лоархIам бу капитальни гIишлошъяра балхий. Коммунисташен города берригача къахьегамхошен гIишлошъяра гIулакхашта сагота хилар кхетадеш да дуккхача даькъе цигарча гIулакхех халкъбоахама отраслеш дIахо йодача хана дегIайоалайр царех тийша доландаь.

Оратора чIоагIа критика йир Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене коллектива цо промышленнии культурно - бытовойи, нах чубахеи объекташ хьалъяра планаш юкъагIйитарах. Из бахьан долаш 140 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош дIа ца кхоачаш бисар грознецаш. Нов. Правенькена хетачох гIишлошъераша болх во бара бахьанаш сенах латт аьлча, уж латт болх эсала вIаштIехьбаккхарах, къахьегама дисциплина лоха хиларах, техниках бизза пайда ца эцарах, хIаьта цу дерригне брак нийсйолийт. гIишлошъяра балхий дикал лоха хулийт.

Цунна бакъахьа хет Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене головной парткоми, хIата цига — коммунистий гIишлошъерий низ дIа-хьа нийсбаран йоккхагIа йолча подрядни организацей балхен вакарен лоархIаме йола проблемаш кхоачашъяран партийни организацей секретарий Совет вIашагIъеллача. Ораторо белгалдир город хьалъеча нийслуча цIенхашттарча гIалатех, эксплуатацена объекташ юкъехьа планировани ечеи сооруженешта отделка яра прогрессивни материалех пайда эцачеи нийслу кхоачамбоацараш.

Дош лу Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене начальника **В. В. Сперанскена.** Цо бакъдир управлени тIехьайисара керттерча бахьанех цаI ший аппарата организаторски болхи ше тIанйца решенеш кхоачашъяра тIахьожами эсала вIаштIехьбаккхар долга. ЛерттIа тоаяьяц диспетчерски служба. геттара во бу болх снабженеи комплектацеи службас. Массанахьа нийслу смежникий балха во координаци еш, субподрядчикашта ханнахьа болх дIа ца телаш моттигаш хул.

Нов. Сперанскена хетачох управлени тIехьаюсачара яккхара, гIишлон - монтажни балхий объем дуккха алсамьялар Iалашдара дукхача даькъе новкъостал дергда йоккхий йолча конструкцешта монтаж ю, зданештен сооруженештен отделка ю, обекташта кирпичках кладка ю специализировании управлени вIашагIйолларо. Аргунски йоккхача панелех цIеной дара заводан Грозненски аьшкабетона конструкцеш еча завода № 1 йолча цехан реконструкци елга сихха чакхдаккха лаьрхIад. Дош оттадаьд СССР «Минмонтажспецстроя» грозненски организацей производственни базай управлени хьае езарах.

Трибуна тIа — КПСС Шелковской райкома хьалхара секретарь **В. Г. Табацкова.** Тха арен моттигашка, йоах цо, шерра даьржад гIишлошъяра балхаш. Духхьала пятилетка диъалгIча шера, масала, бIаь совгIа объект я хьалъеш латташ. Цудухьа капитальни гIишлошъяра дешаш парте райкомон райисполкомон даим бIарга кIала лоаттаду. Района къахьегамхой чIоагIа гIулакхцара бувзамаш тоссаденнад «Грознефтехимремстрой» трестаца Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене чуйоагIача механизаце управленеца. Районе дика болх бу студенчески гIишлошъяра отрядаша.

Халахете а, тхо раьза дац «Чечингколхозстрой» организаце балха. Мелеи вои бу цар болх — иштта мах бу района лаьтта леладерашей хьайбаш леладерашен гIишлошъерий балха. Алсамдувлаш латт кхоачаданзен шерагара шерага дувлен гIишлошъяра балхаш, «Коминтерн» яхача колхозе комплекс хьалъеш латта пхиъ шуи Каргалинская яхача станице культура ЦIа хьалдеш латта ворхI шуи да. ГIишлошъеча тоъаш яц механизмаш, материалаш, лоха я къахьегама дисциплина. Нов. Табацковайна нийса хетац «Чечингколхозстрой» объединене № 1 йолча ПМК коллектив балхаш деш Шелковской районе а йолаш хIаьта колонна Грозне хилар.

В. Г. Табацковас цIенхаштта критика йир «Чеченингушводстрой» гIишлошъяра управлене коллектива мелиоративни балхаш делга цо юкъагIдаккхарах, хIаьта юртбоахама министерствана — хьайбай боахами цуп лаьрхIа доакъара базей дегIайоалаяра планашта координаци во ярах.

Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управленена мехкдаьттхимикий доккха декхар тIадиса хиларах дийцар пленуме «Грознефтехимзаводы» объединене начальника **Г. Ф. Пальчикова.** ГIишлошъяра тIехьабисар, белгалдир цо, балха юкъе ца хьош йиса миллионаш сомаш мах бола керттера фондаш, заводий къахьегамхошта дIа ца луш йиса эзараш квадратни метраш нах чубаха цIенош да.

Объединене предприятешка гIишлошъяра балхий объем дIахо йодача хана алсамъяргхиларца дувзаденна нов. Пальчикова дош оттаду Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене мехкдаьттхиме объекташ хьалъяра лаьрхIа трести нах чубаха цIеноши культурно - бытовой учреждениеши хьалъяра лаьрхIа трести вIашагIйолла.

Совхозий производственни объединене начальника **Д. Г. Завгаева** белгалдир капитальни гIишлошъяра хьакъехьарча хьалех дола дош КПСС обкома пленуме ханнахьа дувца оттадаь хилар, республике совхозашка гIишлошъяра проблемаех дийцар. ХIанз совхозашка чIоагIа эш производственни помещенеш, школаш, берий бешамаш, клубаш. Объекташ хьалъе хьахеца ассигнозанеш гIишлошъераша шерагара шерага карарерзаяц: укх тIеххьарча кхаь шера «Чечингсельстрой», «Чечингазстрой» трестийи «Чеченингушводстрой» гIишлошъяра управленеи бехкагIа пайда ца эцаш кхо миллион совгIа ахча дисад.

Хьалъеш йола гIишлош во хиларо дикка новкъарле ю балха. «Загорский», «Гойтинский» совхозашка проекташка хьежжа культурни даьгIенаш хьа ца яр бахьан долаш, ах шу совгIа ха яьккхар боахамаша лерттIа болх бе ца могаш, дIа ца луш йисай дукха продукци. «Гойтинский», № 1 йолча «Шурий» совхозашка дIадахя шу чакхдоаллаш дIаенна шурий комплексаш дукха кхоачамбоацараш долаш яр, цхьабакъда таханалца уж дIадахара даь хIама дац «Чечингсельстрой» тресто.

Халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка хIанз хьалъьцаб производствана концентраци специализации яра иикъ. ХIаьта гIишлошъераша шоай организацей болх кхы а тоабе безача метта, хозяспособах дукхагIа балхаш дайт совхозий болхлошка. Иштта из нийслу, подрядни организацей производственно-технически базаш геттара эсала дегIаухандаь, бълха цу лоархIамерча участкана йоагIаш йола терко ца ендаь.

ИттлагIча пятилетке совхозашка 146 миллион сома капитальни вложенеш карарерзае езаш хиларца дувзаденна, цар материально - технически базаш дегIайоалаяра подрядни организацешта гIо де кийча я совхозий объединени.

Нов. Завгаева критика йир проектни организацей болхлошта хьабеш бола болх во хиларахи документацеш ханнахьа хьа ца луш гоадарахи, чертежашкеи сметашкеи каст-каста гIалаташ хиларах, къаенна оборудовани, технологи, прогрессивни йоаца конструкцеш, материалаш юкъекхувлаш балхаш деш моттигаш нийслуш хиларах. Укх гаргарча шерашка боахама хьисапе гIишлош хьалъелга шерлургхиларца дувзаденна, оратoр дийцар совхозий гIишлошъю группаш калраьнца чIоагIъянза яр ца хиларахи, низ бола гIишлой базаш вIашагIйоахка езарахи.

Дош лу «Грознефть» объединене начальника **В. А. Сорокина.** Коача доагор даккхара программаца республика мехкдаьттахой дика лоархIалуш хиларах а дийца, цо белгалдаьккхар гIишлош еча болхлоша цу гIулакха юкъе кIезига дакъа ца лоацилга. Цунца цхьана, гIишлошъераш бехктокхаме ба оттаяь планаш кхоачаш ца ярах. Хьалха санна тIехьадус мехкдаьтта доаха моттигаш тоаелга, культурно-бытовой, нах чубахен кхыйолен объекташ хьалъелга.

Геттара эсала дел гIулакхаш Брагуны яхача мехкдаьтта доаллача метте хий чуахийтара хьалъеш йола объект. Брагуны — Грозный яха конденсатопровод, кхыйола объекташ хьалъеча. Дас санна вай йоакхо ца яр хьахокха ший тайпара символ я, йоах нов. Сорокина, хIара шера цхьа бIаь цовзткъе итт миллион кубометр гаргга газ йоагаеш Грозне хьачувоагIача йола факел.

Укхаза цхьа гIишлошъераш хинна Iац бехке. Заказчикаш хиларах тарра мехкдаьттахоша каст-каста тIехьа а доах, цу тIа во хьа а ду документаци, проекташка юкъекхувл тIехьайиса технически решенеш, капитальни Iишлош хьалъяра дешаш къовсталдеча каст-каста моттигаш нийслу мехкдаьттахой арахьара тIахьожараш мара боацаш.

Нов. Сорокина белгалдаьккхар гIишлош хьалъяр—юкъара гIулакх долга, дийцар объединене низаца мехкдаьтта керда гIишлош хьалъечара болх тоабара хIанз деча гIулакхех.

«Чечингколхозстрой» объединене правлене председатела **Р. М. Гайрбекова** ший къамаьл хетадир межколхозни гIишлошъю организаци тIехьаюсаш хилара бахьанаш таххара. Объединене хIанз а эсала кулгалду ший управленештен колоннаштен, йоагIаш йола терко яц производственни база дегIайоалаяран чIоагIъяран, кхы а дукха гIалаташ да къахьегам вIаштIехьбоаккхача.

— Уж кхоачамбоацараш дIадаха йиш я вай, — йоах ораторо. — Цхьабакъда кIезига дац план кхоачашъелга тIехьатетташ дола, гIишлошъерий дIадаха низ ца кхоачаш дола бахьанаш.

Нов. Гайрбекова критика йир юрта боахама министерствана планировани нийса ца ярах, кийча документаци йоаца объекташ, оборудовани, финансировани, кхыметтел тIехьагIа эшаш доаца хIамаш плана юкъекхахьара. Масала, 1975 шера де дезача балхий планагIа яо документацеца Iалашъяь йоаца, 2,2 миллион сома маьха объекташ. Проектировщикаша каст-каста юкъекхувл система предприятеша, Кънлбаседа Кавказа кхыча заводаша хьаеш йоаца конструкцеш.

Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» завода машинашъерий гIулакххехи халонехи дийцар предприяте котельщикий бригадира **Н. Г. Рыженкова.** Цо белгалдаьккхар, мехкдаьтта аппаратура производства шеръяларцен керда техника карарерзаярцен хьалхашка уттта хальмаш дукхагIча даькъе гIишлошъераша во болх бар бахьан долаш хулаш хилар. Ши шу хьалха лаьрхIадар заводе фонтанни арматура цехий блок хьалъе, из хьалийча 3,5-зза дукхагIа арахецаргьяр чIоагIагIа эшаш йола продукци. хоалуш тоалургдар машинашъерий къахьегама хьалаш. Цхьабакъда объект дIаялаиза я таханалца. Из дIаялара аргIанара ха—ер шу чакхдоаллаш яр—цох а хIама хиннадац. ГIишлой - монтажни балхаш хьадара шера план 30 процент мара кхоачашъяьяц.

Из хилар подрядчико — № 8 йолча гIишлошъеча-монтажни управлене гIишло хьалъеча кхоачам хилал нах вIашагIа ца тохарах, тоъаргIйоалаш материалаш Iалаш ца ярах. ГIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене кхоачамболлаш теркам тIабахийтац гIишлона, ший организацена хьадда дола новкъостал дац.

Геттара во бу нах чубаха цIенош, берий бешамаш, общежитеш хьалъяра болх. Хьалъе йолаьча гIишлошка ду балхаш практически юхасоцадаьд. Нах чубаха цIеной ца хилар бахьан долаш заводе балха тIа дIадоагIаш болхлой, бераш бешамашкен яслешкен дIанийсдеча халонаш увтт. ГIишлош хьалъяра программа хадданза кхоачаш ца еш хилар бахьан долаш. белгалдаьккхар Н. Г. Рыженкова, юхасецаду предприяти кхы а технически Iалашъяра, коллектива социально-культурни дегIайоалаяра план кхоачашъелга.

Республика дукхха йола гIишлошъю организацеш тIехьаюсаш хилара бахьанаш дIадовзийтар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела **Р. В. Вахаева.** ГIишлош хьалъеча хIанз а лоха латт къахьегам вIаштIехьбоаккхига, дукха а къаьегама дисциплина телхаеш йола моттигаш, производствана ледара юкъекхувл Iилманеи практиканеи карагIдаьннараш, кIезига моттигаш яц брак еш, балхаш во деш. ДIаяланза я гIишлошъераша вал кхоачашъе гIерташ доккхий балхаш кхоачашдеш йола во практика, республике дукхагIа хулаш латт «коробкаш», объекташ а йоацаш.

Республика лакхлуш долча хьашташтен гIишлош еча организацей мощностей юкъерча диспропорце йистелаиза йолча производства боарамаш лакхду, хьакъоастаеш йола средстваш дIа ца йохийташ ют. База дегIайоалаяра хьахецаш йола средстваш карарерзаяц. Йоккхийча панелех цIенош хьалдара, вIашагIхетта, аьшкабетон хьаьра мощносташ эргаяьха тоаелга тIехьатеттаро чIоагIагIа юхаззар Грозный, республика городаши юрташи хьалъелга. ГIишлош еча тоъац ненаш дотта материалаш, хIаьта силикатни кирпишкаш ю завод хьалъяра сметни стоимоста 11 процент мара карадерзадаьдац шин шера.

Республика госплана, заказчикаша хьалха а санна дуккхача объекташка дIа-юха декъ гIишлош еча организацей низаш, эггара лоархIаме йолча гIишлошка вIашагIтохац средстваши ресурсаши. Дукхача даькъе бехке я гIишлонхой балха тIахьожам ледара лоаттабеш йола, хьадда царна новкъостал ца ду моттигера Советаш. Партийни советски организацеша беча балха мах хана капитальни гIишло, боахама эггара боккхагIча лоархIаме участок хьал мишта ю хьежа бе беза ха хьэттай, йоах Р. В. Вахаева, Ерригача звеношка паччахьалкхен дисциплина чIоагIъянза яргьяц, планаши социалистически декхараши кхоачашдара бола подрядчикийн заказчикийн бехктокхам лакхбе беза.

ГIишлошъяра Нохч-ГIалгIай управлене механизаце управлене парткома секретара **А. К. Попова** дийцар коммунистий балхах, капитальни гIишлош хьалъяра планаш кхоачашъеча механизатораша тешаме толамаш мишта доах. Бакъда управлене коллектива хIанз а кIезига дац кхоачашданза декхараш. Объекташ цаI шоллагIоа гаьна я, болх беча нах дIаккхувла, транспорт тоъац, юкъера звенон кадраш вIашагIтехаяц. Уж проблемаш къоастаяро, кхоачамбоацараш дIададахаро болх дикагIа бара, кхы а доккхагIа толамаш дахара новкъостал дергда механизаторашта, аьлар ше чакхвоалаш нов. Попова.

Къамаьл де дош лу гIишлош хьалъярен архитектуран гIулакхий республикански управлене начальника **В. Г. Куличковна.** Цо дийцар республика городаши юрташи хьалъяра дешаш, планировка прогрессивни прнемаш юкъейоалаяр, зданеши сооруженеши арахьара а чухнахьара а дикагIа тоае езаш хилар. ГIишлош хьалъелга дарегIа хилийтара, паччахьалкхен средствай кхомбара накъайоалача керттерча фактерех цаI да проектайи сметайи экспертиза дикал лакхъяр.

Ораторо оттаду Грозне керда генеральни план оттаянза яргIйоацаш хилара дош, хIана аьлча 1964 шера чIоагIъяь генплан къа а еннай, республика административни центр дегIайоалаяра перспективаш Iалашъеш а яц. ЦIенхаштта теркам тIабахийтар нов. Куличкова гIишлош дикагIа хьалъе езаш хилара, хIанз а лоха латт уж хьалъяра гIулакх, кIезига моттигаш яц болх проекташ тIа ма барра ца беш, зданеш хьалъеча хана доккхий гIалаташ дувлийташ. Грозне архитектурни сурт-сибат хоздара, оратора йоах, майрра дIадаха деза къьнара цIенош, керда объекташ хьалъярал совгIа, керда майдаш, сквераш, паркаш яхкара а.

Къамаьл деш ва «Чечингсельстрой» треста управляющи **У. А. Арсанукаев.** Цо хоам бир юрташкара гIишлошъераша пятилетка диъ шера программа хIанзале а кхоачашъяь хиларахи шу чакхдалалехь массехк миллион сома маьха кхы а балхаш дергхиларахи. Бакъда треста коллектива балха тIа хIанз а дукха да кхоачамбоацараш, йоах цо. Царех керттера хет оратора гIишлонхоштен заказчикаштен юкъе чIоагIа бувзам ца хилар. ГIишлош хьалъярен объекташ материалаша, оборудованеца Iалашъярен планашта юкъе айхха буйзам бац. Масала, укх шера яь йистейоалача объекташка хIанз а оборудовани енаяц.

Во латт гIулакх планироване хьакъехьа. ХьатIадоагIача шера треста планашта юкъеяхийтай 4 миллион сома нах бола, документаци йоаца объекташ. Нов. Арсанукаева дувц цIенош дотта йоккхий панелаш еш йола завод, автотранспортни контора базаш, механизаце управлени, дIа-хьа лела механизировании колоннаш, трест хьалъянза яргIйоацаш хиларах. Кхы тIа хьалъянза яргьяц автомашиний гIишлош еча механизмай парк, дукхагIа хьалде деза шоаш деш дола цIенош.

ЧIоагIа критика йир Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза председатела **Л. П. Ясинецке** «Чечингколхозстрой» объединеней цун Сунженски колхозий гIишлош хьалъяра управленей балха. Цига эттад фактически кхоачашдаьча балхий боарамаш, эксплуатаце дIаенна объекташ хьалха дIадахача шерашка хинначул кIезига йолаш дола ла йиш йоаца хьал. Цун бахьан гу оратора Сунженски МСУ геттара дукха нах, царца кулгалхой а болаш балхара дIабувлаш, хувцалуш хиларца. ДIадахача кхаь шера укхаза хувцаденнай кхо начальник виъ керттера инженери. Объект хьалъеш латта пхи шу да, хIаьта начальникаш хIара шера хувцалу. Балха тамаш миштай хI а уж мел дика даьд а дIахайта сиг вац.

Нийса вIаштIехьбаккхац объединене ший организацей болх а. Болх во бу ший района объекташка Сунженски управлене, Бакъда цун программана юкъейнхьай Ачхой - Мартановски, Урус-Мартановски, кхыметтел Грозненски районашка хьалъеш йола гIишлош. Цул совгIа плана юкъе кхухь колхозашца духхьалара гIулакх доагIаш йоаца объекташ.

Нохч - ГIалгIай АССР жилищно - коммунальни боахама министра **А. К. Зязина** дика боашхаш бийцар республикански ремонтно - гIишлошъяра треста болх. Коммунальни, нах чубаха, бытовой гIишлош дукха хьалъеш хиларца гу партеи правительстваси дас санна советски сага еш йола йоакхо. Бакъда тресто ший декхараш во кхоачашду. Цун бахьанех цаI да планироване гIалаташ хилар. 1974 шера треста плана юкъейоахадар 19, школа(!), хьалъелга, кхыйола объекташ ца лаьрхIача а. Ийс бетта хьалъяьй бархI здани, бакъда, беррига ниа школаш хьалъяра тIабахийтаро дохадир кхыча объекташкара гIулакхаш.

Къаьстта сатем боабеш да тресто кхоачашдеча балхий боарам кIезиглуш хилар. Цун эггара хьалхара бахьан да цун ший база ниъ боацаш хилар, халача балхашта еча механизаце боарам лоха хилар, кхыдола кхоачамбоацараш.

Министерство гIерт ший треста новкъостал де, бакъда хаддаиза тоъаш яц материалаш. Цул а вогIа да хьатIадоагIача шера база дегIайоалаяра средстваш вIалла а къоаста ца еш хилар. Во да трестага каст-каста вIалла а ший доаца балхаш дайташ хилар—мехкдаьтта чакхдоахача установкай ремонт, бензозаправочни станцеш хьаяйтар. н. кх.

Ораторо критика йир йоккхийча подрядни организацешта цар коммунально-бытовой сооруженеш — канализационни боахама, троллейбуса, водоснабжене объекташ. кхыяраш хьалъяра теркам тIа ца бохийташ хилара.

Назрановски районе производственни объекташ, школаш, культура кхуврчаш, нах чубаха цIенош ла йиш йоацаш шорттига хьалдеш хиларах дийцар пленуме КПСС райкома хьалхарча секретара **С. М. Бекова.** Шоай планаш кхоачашъяц гIишлош яра Нохч-ГIалгIай управлене № 155 йолча ПМК, «Чечингсельстроя» № 432 йолча ПМК, автомобильни накъаш дахкарен эксплуатаци ярен управлене № 2 йолча ДСУ. Шера йола объекташ — 64 квартира йола нах чубаха цIенош, 410 моттиг йола общежити, кхыяраш — хьал а яь, болх бе йолайолийтилга дохар кхерам болаш да.

ЧIоагIа холуш да школаши клубаши ца тоъаш хилар, хIаьта уж объекташ хьалъю геттара во. ВорхI шу да культура цIа Назране хьалдеш латта, хIаьта даь йистелаза гаьна а да. Духхьала ТIой-Юрта — района 12 юртах цхьаннахьа мара клуб яц; культура кхуврчеш ца хиларо новкъарле ю боагIаш бола кхетама болх бара.

1970 шера а соцадаьдар районе 3 юкъера школа, йолаш йолча школай зданешта кхы тIа хьатIа 13 кабинети йиъ пристройкеи хьалъе аьнна. Цу хана дена ши школеи царна кхы тIа хьатIа пристройкаши мара яьяц. Пхьилекъонгий-Юрта укх шера хьайийлла хила езаш яр школа, хIаьта цига хIанз лард йоллаш мара латтац.

Пленуме къамаьлаш дир СССР промышленни гIишлош хьалъяра министра заместителa **А. Н. Панкова** а «Росколхозстрой» объединене правлене председателa заместителa **Н. А. Хельмицке** а.

Дийцача деша хьакъехьара соцам тIанйцар.

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ ОРГАНИЗАЦИОННО-МАССОВИ

БАЛХАГАРЧА ХЬАЛЕИ КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШКА ХЬЕЖЖА ИЗ ТОАБАРА ДЕ ДЕЗАРИЙИ ХАЬКЪЕХЬАРА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

«Республика къахьегамхой депутатий Советий организационно - массови балхагарча хьалеи КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа из тоабара де дезарийи хьакъехьа» Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела нов. Р. В. Вахаева яьча докладага ладийгIачули из йийцачули тIехьагIа, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалдоаккх, парте XXIV съездеи цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъеча областной партийни организаце кулгалца республика къахьегамхой депутатий Советаша хьинаре дакъа лоацаш хилар, организационно - массови болх, боахамеи социально - культурни гIирсаш хьалдара декхараш кхоачашдара из тIа а берзабеш, эргабоахаш тоабеш хилар.

Республика Советаша хьалдагIа, практически декхарашца айхагIа дувзаш леладу шоай организаторски гIулакхаш. Лакхбеннаб лакхерча гIулакхаш тIарча наьха шоаш керте латтача советски учрежденеша, боахама организацеша, предприятеша чакхдоахача гIулакхех хьахуларашта хьалхара бехктокхам.

Къахьегамхой депутатий Советашеи цар исполнительни органашеи сессешка дувца уттаду промышленнии юртбоахамеи производство дIахо айярен цуй эффективность лакхъярен, бахача наха ду культурно-бытовой гIулакхаш тоадара лоархIамегIара дешаш.

Экономика, культура дегIаккхувлара дешаш кIоаргагIа теркалде яьннай Советий массазара комиссеш. Производственни общественни вахаре хьинарегIа дакъа лоац депутаташа, Советий активо. Советий практикана шерра юкъедоаладаьд гражданий сходаш елга, дикагIа хьож партей правительстван директиваш, шоаш тIайийца решенеш кхоачашмишта ю.

Къахьегамхой депутатий дуккхача Советаша перспективни планий ларда тIа вIаштIехьдоах шоай гIулакхаш.

Укх тIеххьарча шерашка тоаеннай моттигерча Советий кулгалдеча калрай дикала состав. Горрайисполкомий председателех, цгеселателий заместителех, секретарех 90 процент лакхера образовани йолаш ба, юртийи поселкайи Советий исполкомий председателех 92 проценти секретарех 85 проценти лакхереа юкъерея образовани йолаш ба. Царех дуккагIбараш халкъа боахама специалисташ ба.

Советаша беча организационно - массови балхо новкъостал ду республика промышленность, юрта боахам, культура дегIаккхувлара еш йола алияни чIоагIъяра.

Промышленни продукцена реализаци яра текущи планаш пятилетка 3 шеран 9 беттан кхоачашъяьй, планал совгIа реализаци яьй 33,8 миллион сома маьха продукцена. Укх шера 9 бетта план реализаци яра объема 101,1 процент кхоачашъяьй республика бIарчча хьанийцача, цу дакъе моттигера доал долча промышленносте 102 процент. Ийс бетта планал совгIа реализаци яьй 11,3 миллион сома маьха йолча продукцена. Продукце 15 тайпана паччахьалкхен дикала Знак еннай.

Юртбоахама производстве специализаци, производственни процессашта комплексни механизаци ю, хьайбаш леладу комплексаш хьалъеш латт. Пятилетка 3 шера юрта боахам дегIабоалабарга дIалахийтад 212 миллион сом, цу дакъе 53 миллион сом мелиораци дегIайоалаярга дахийтад, дикка йоккхагIа хиннай машинно-тракторни парк. Шерагара-шерага минеральни удобренеш дуккагIа тел республика колхозашкеи совхозаштеи.

Республика боахамашка тIатIа лакхлу юртбоахама культурай хьувкъам, тIаетталу хьайбай продуктивность. Укх шера паччахьалкхенга ялат доккара тIайийцача социалистически декхарех дика лоархIабаьб Шалински, Ачхой - Мартановски, Грозненски, Шелковской, Урус-Мартановски районий ялаташ кхедераш. Хьайбай продукташ йоккара ийс бетта план республика бIарчча хьанийцача кхоачашъяьй: дулха —105 процент, шурийна — 101 процент, ахана — 100,5 процент.

Къахьегамхой депутатий Советий инициативагIа республике шерра яхь яьржай хIамаш дIаюв лаьтташ шердар, лаьттаех пайда дикагIа эцари уж лорадари духьа, хIаьта из бахьан долаш кхы тIа а севооборота юкъедоаладаьд керда лаьтташ, цхьабола болх баьб приусадебни участкаш боарам тIа йоалаяра.

Пятилетка кхаь шеран ийс беттан республика халкъа боахама деррига доакъош дегIадоаладарга дIаякийтай цхьа миллиарди езткъе пхиъ миллионий сома капитальни вложенеш. Болх бе йолаялийтай керда производственни мощносташ: цементни завода хьалхара аргIа, Грозненски газ чакхйоаха завод, карбамидни депарафинизаце установка, кога гIирс [illegible] фабрика, Назрановски кирпични завод, Урус-Мартанера хIамаш тега фабрика, кхыяраш; массе меттера хьахийцача ахчах хьал а яь, болх бе йолаялийтай 27600 дешархочоа моттиг йола школаши царна хьатIаяь классаши, 500 саг чуэца 1 поликлиника, 170 менги оттабе моттигаш йола 2 больница, 176 тика, 12700 моттиг йола общественни кхачан предприятеш.

Экономика айяра ларда тIа тIа-тIа дуккагIа кхоачашду къахьегамхошта эша материальнии духовнии хIамаш. ЙоккхагIа хиннай общественни потребление фондаш, дуккагIа хиннай бахача наьха ахчан доходаш. Розничи товарооборот пятилетка кхаь шера 20,3 процент дуккагIа хиннай, бытовой гIулакхаш дара объем — 32 процент, цу дакъе юрташка — 64 процент. Городашкареи юрташкареи чуIеча цIеной паччахьалкхен фонд 610 эзар квадратни метр йоккхагIа хиннай. Цул совгIа кооперативни хьисапеи шо-шоаши хьалъяьй 439,0 эзар квадратни метр чуIе моттиг.

Къахьегамхой депутатий Советашеи цар исполнительни органашеи кIезиг-дукха чIоагIдаьд халкъа образованена, унахцIено лораяра, социальни Iалашонна, культурно - просветительни учрежденешта деш дола кулгал, белгалара болх бу социалистически законность кхоачашъярай общественни порядок чIоагIъяран.

Цунца цхьана Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалдоаккх, къахьегамхой депутатий Советаша чакхдоахача организаторски кхетам баларен, гIулакхий боарам хIанз а КПСС XXIV съездо дIадийхарашеи дIахо партеи правительстван яьча решенешеи маяххара ца хилар.

Республике шортига дIадоах экономически социально - культурни гIирсаш хьалдечара кхоачамбоацараш.

Советаша шоаш чакхдоахача гIулакхашка массаза а теркалдац халкъа боахам дегIабоалабеча овлангара деиз гола тохийтаро, технически прогресси интенсификаци сихъяро боахамеи культурни гIирсаш хьалдеча кулгалдара гIулакха советски органашкара дIадехараш тIа-тIа дуккагIа хулаш хилар.

Къахьегамхой депутатий цхьайолча Советий стилаи балхаи юкъе тоъаш дац корта болаш дола гIулакхаш, яхийтанза ца йоалаш йола уйла тIаяхийтац решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбара, паччахьалкхен планаш кхоачашъяра, массазарча комиссей, къахьегамхой общественни самодеятельноста организацей гIулакхаш тоадара, предприятей, организацей кулгалхой паччахьалкхен дисциплина лакхъяра.

Советий сессешка каст-каста моттигаш нийслу дешаш дувцача хана кIоарга анализ ца еш, корта болча тайлара шерра дIа-юха дага ца бовлаш, долаш долча кхоачамбоацарашта принципиальни критика ца еш. Советий исполнительни органаша депутаташка юкъ-юкъе мара хоам бац шоай балха хьакъехьа, цар тийна предложенеши замечанеши кхоачашъяра хьакъехьа. Советий решенеш кхоачашъяра лелама хьакъехьа. Депутаташа кхоачам болаш пайда эцац запрос яра бокъонах.

Советий организационно - массови балха юкъерча кхоачамбоацарча Iоткъам бу промышленность, юрта боахам, халкъа боахама кхыдола доакъош дегIадоаладара, халкъа боахама планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара.

Пятилетка 3 шеран 9 беттан республика бIарчча хьанийцача промышленни производство лакхъядара темпаш заданегIа хила езача 23,7 процента меттел 6,6 процент хилар. Моттигера доал долча промышленносте производство лакхъялара темпаш заданегIа лаьрхIача 22,2 процента меттел 13,9 процент хилар. Кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра планаш, ассортиментага диллача продукци арахецара тIехьадисад. Эсала продукци арахецаш йола моттигаш дIаяьхаяц.

Юрта боахама продукташ яхарей къахьегама овсарле лакхъярен объемага диллача нийслагIча пхе шера плана Директиваш тIа оттабаьча боарамга кхаьчабац. НийслагIча пятилетка заданеш йизза кхоачаш ца яра керттера бахьанаш да лаьтта леладара культура лоха хилар, хий дехкача лаьттаех пайда во эцаш хилар, хьайбайи коа тIарча оалхазарийи продуктивность лакхъяра заданеш кхоачаш ца яр.

Республикерча дуккхача боахамий, къаьстта а лоамашкахьарча даькъа тIарчар, дукха хIама эшалу кIезига дозал долея гIийлеи доахан паччахьалкхенна дIателарах. Тоъал дуккача колхозаша, совхозаша цхьаннь а шера кхоачашъяц доакъараш кийчлара оттаьь планаш, боахамашка кхоачам болаш пайда эцаи дIайийнача баьний даьгIенех.

Къахьегамхой депутатий Советашеи цар исполнительни органашеи мела леладу колхозашкеи совхозашкеи экономически болх эргабаьккха тоабара, къахьегама овсарле лакхъяра. Iилманеи толашагIча опытаи карагIдаьннараш юртбоахама производствана юкъеккхаьара тIадерзадаь чакхдаха деза гIулакхаш, кхоачам болаш тIахьожам лоаттабац лаьттай беркат алсамдаккхара, парна хий декхарая уж доккъаларан, хий дехкача лаьттаех пийсеи дикеи пайда эцара, лаьттаашта хулача эрозеци тух тIаладарцеи къовсам лоаттабара, кхаш лораду хьун оасаш дIадогIара чакхйоахача мероприятешта.

Во лел республике капитальни гIирсаш, къаьстта а социально - культурни гIирсаш, хьалделга. Пятилетка 3 шеран 9 беттан пайда ца эцаш дисад 115,1 миллион сом, цу дакъе моттигерча Советашка 7,8 миллион сом. Массе меттера хьахийцача ахчах цу юкъа хьал ца еш йисай 249,7 эзар квадратни метр чуIе моттиг. 2460 моттиг йола школаш, 2445 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш.

Къахьегамхой депутатий Грозненски, Малгобекски, Гудермесски городской, Грозненски, Ачхой - Мартановски, Назрановски, цхьайолча кхыча районий Советий исполкомаша лерттIа тIахьожам лоаттабац производственнии социально-культурнии объекташ хьалъяра, доагIар дизза хьалехац архитектурни кийчо дикагIа яра, городаштеи нах бахача пункташтеи планировка ярей цига гIирсаш хьалдарей проекташ кхоачашъяра.

Къахьегамхой депутатий дуккхача Советаша дешна кулгал дац торговле предприятешта, бахача наха бытовой гIулакхаш деча, чуIеча цIеной-коммунальни боахама.

Дуккхача тикаша кхоачашъяц товарооборота планаш. Маьхи саггота хоатташ дола кхы тайпа товараш доххилга юкъагIдувлаш йола моттигаш дIаяьхаяц Веденски, Гудермесски районашка, город Грозне. Торговле предприятешка хIанз а лохь я гIулакх дара культура, дIаяьхаяц йоххача хIамашта маьхаш IотIадетташ, товараш кIезигагIа увзаш, юхадоагIа ахча эшадеш, торговле правилаш телхаеш йола кхы тайпа харцахьара моттигаш. Торговлеи общественни кхачани предприятей балха лоаттабу тIахьожам вIаштIехьбоаккхача кIезига юкъеувз массазара комиссеш, лавочнии столовии комиссеш.

Бытовой гIулакхаш дара план 3 шера яьча итогегIа 2,6 миллион сома кхоачашъяьяц, цу дакъе юрташка 780 эзар сома. Кхоачамбоацараш къаьстта дукха да Советски, Ножай-Юртовски, Ачхой - Мартановски, Веденски, Назрановски, Урус - Мартановски, кхыча районашка бахача наха бытовой гIулакхаш деча.

Совхозий производственни объединене (нов. Завгаев), юрта боахама министерства (нов. Кириллов), «Чеченингушвино» объединене (нов. Хаматханов) лерттIа кхоачашъяц объекташ хьалъярей быта службана помещенеш ялареи планаш.

Грозненски, Шалински, Надтеречни, цхьайолча кхыча районий Советий, Гудермесски городской Совета исполкомаша я хIаьта иштта колхозийи совхозийи кулгалхоша а лерттIа къестадац баха нах молача хина Iалашбара дешаш, болх беш йола скважинаш кийчъьяц, зсалча санитарии хьал тIа да мола хий духдувла хьасташ.

Республикерча дуккхача районашка яхийта йоагIача тайпара уйла тIаяхийтац автомобильни наькъаш даххарай леладарзи, нах баха пункташ тоаяра.

Республике мела лел медицински культурно - просветительни учрежденей материальни база чIоагIъяра гIулакх. МегаргIйоацача, тишача помещенешка я цхьайола фельдшерско - акушерски пункташ, культура цIенош, клубаш, библиотекаш. Кхоачам болаш кадраш яц медицински культурно - просветительни учрежденей.

Цхьайолча районашка кIезига кхоачашбу «Кагирхой массане юкъарча юкъерча образованега боахилга чакхдаккхарен общеобразовательни школа дIахо дегIайоалаярен хьакъехьара» КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам, халкъа образоване хьакъехьара РСФСР Закон. Республика школашкара, къаьстта а юрташкарча школашкара дукха дIаух дешархой. Цхьайола школаш кхаь сменагIа болх беш я. Хьехархошта массанахьа а кийчдаьдац хиланза даргдоана чуIеча цIеной-бытовой хьалаш, 1500 совгIа хьехархо частни квартирашка бах. Хьехархошца хулиганство лелаеш йола моттигаш дIаяьхаяц Назрановски, Малгобекски, Урус - Мартановски, кхыча районашка.

Советий оагIонгахьара кхоачам болаш тIахьожам лоаттабац дын культех дола законодательство кхоачашдара. Къахьегамхой депутатий Сунженски, Веденски, Малгобекски, цхьайолча кхыча районийи городскойи Советий исполкомаша де доагIар лац дын тоабаша законагIа доацаш леладу гIулакхаш сонадара, шерра общественни мнени оарнагIъяккхаш царна къовсам лоаттабара.

Республикерча къахьегамхой депутатий Советаша тIахьожам эсала лоаттабу социалистически законность кхоачашъяра, общественни порядоки гражданий бокъонаши лораяра. Цхьайолча районашка хоадамболлаш къовсам лоаттабац социалистически доалахье ший метта лоаттаяра, лаьттан законодательство, гражданаша шоай доалахьа приусадебни участкаши доахани леладара нормаш кхоачашъяра, кхоачашдац тунеядцашна, обществана пайданча къахьегаме дакъа лаца ца тугача нахаца къовсам лоаттабарах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Мела лелабу «Къахьегамахи къахьегалургдолаш бола баха нах дIахо общественни производства сферана юкъеозара чакхдоахача гIулакхехи дола конституционни декхараш республике кхоачашдара хьакъехьара» Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сессе соцам кхоачашбара болх.

Социалистически законность телхаярцеи бокъонаш телхаелга юхатохарцеи лоаттабеча къовсаме къахьегамхой депутатий Советаша кхоачам болаш ког гIортолга яц шеррача общественностах, кIезига пайда эц милице опорни пунктех: халкъа дружинех, повкъостий судех.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето СОЦАМ БУ:

1. Республикерча къахьегамхой депутатий Советий кертера декхар лоархIалда КПСС XXIV съезда решенеш, партеи правительстван, КПСС Нохч - ГIалгIай областной комитета X пленума соцамаш, Нохч - ГIалгIай АССР экономикеи культуреи дIахо дегIайоалаяра тIаерзаяь советски органий решенеш кхоачашъяра беш бола организаторски болх мамогга тоабелга.

2. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои дIадоахалда укх соцам тIа белгалдаьха, боахама, социально - культурни гIирсаш хьалдара а паччахьалкхен гIулакхашта доал дара къахьегамхой юкъеозара а дакъе республика доал леча паччахьалкхен органаша чакхдоахача гIулакхашкареи моттигерча Советий балха тIареи кхоачамбоацараш. Халданза эргайоахаш тоайойла советски органий организаторски балха стили методаши, чIоагIболба партеи правительстван директиваш а хIаьта иштта шоаш яь хинна решенеш а кхоачашъяра лоаттабу тIахьожами тохкамия. Теркам чIоагIагIа тIабохийталба Советий дикагIдола гIулакхаш Iомадара, вIашагIдеттара, юкъекхахьара. Партийни органашца цхьана даханза даргдоаца гIулакхаш чакхдоахалда городской, районии, юртий, поселкай Советий исполкомаш дикагIа кийчон опыти йолча кадрашца чIоагIъяра, цу Советий болхлошта кхетам дикагIа балара, уж Iомабара, цар квалификаци лакхъяра. Моттигерча Советий исполнительни комитетий председателаллеи секретараллеи хьежаболба бахача наха хьалхашка авторитет йолаш, къахьегамхошта эшарийи цар дIадехарийи чIоагIагIа терко еш бола дика организатораш. Къахьегамхой депутатий городской, районии, юртий, поселкай Советий исполкомий материальни база дIахо чIоагIъелга Iалашдолда.

3. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, къахьегамхой депутатий городской, районии, юртий, поселкай Советий исполкомаша тоаболба Советий организационно - массови болх, боахамеи социально - культурнии декхараш кхоачашдара цо чIоагIагIа влияни ергйолаши республикера къахьегамхой паччахьалкхен гIулакхашта доал дара юкъеозаргболаши.

Советий гIулакхашка лерраIгIа чIоагIйойла кулгалдечара коллективноста, гласноста, депутаташа харжархошта хьалхашка, исполнительни комитеташа, цар отделашеи управленешеи — Советаштеи бахача нахаи хьалхашка хан-кан наха отчеташ телара принципаш.

Халданза эргадоахаш тоадолда Советий сессонии гIулакхаш, города, района, юрта, поселка вахара эггара лоархIамегIа дола дешаш уттадолда сессешка дувцийта. Дешаш дувцача хана шоашта хетараш шерра дIа-хьа дувцилга, корта болаш долча гIулакхий хьалаш, кхоачамбоацарий хьакъехьа принципиальни критикеи самокритикеи елга, тIайийеш йола решенеш корта болаш хулга Iалашдолда.

Лакхболба сессешка дувца оттадергдолча дешашка хьалхагIе а хьажарен уж кийчларен даькъера. Советий, цар исполнительни комитетий решенеш, лакхе латтача органий решенеш практически чакхъяхара беча балха даькъера, исполкомий отделашеи управленешеи, предприятеша, учрежденеша, организацеша шоаш хьалхагIа тIайийна хинна решенеш кхоачашъяра а хIаьта иштта законодательствои харжархой наказаши кхоачашдара а чакхдоахача гIулакхашта тIахьожам лоаттабечара Советий массазарча комиссей лоархIам.

«СССР-ерча къахьегамхой депутатий Советий депутатий статуса хьакъехьарча» Законага хьежжа лакхдолда производственнии общественно - политически вахарера, производственни заданеши социалистически декхараши кхоачашдар, общественни производства эффективность лакхъяр духьа, паччахьалкхени къахьегамеи дисциплина йизза кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамара хIара депутата хьинар.

Депутатски гIулакхаш вIаштIехьдахара лоархIамегIеи пайданегIеи йола формаш хиларах тарра уйла дуккагIа тIайохийтийла депутатски группаштеи депутатски посташтеи. Бахача наьха общественни самодеятельни организацей гIулакхаш хьинарегIеи хьаьдагIеи хулга, моттигерча Советий исполкомий, цар отделийи управленейи гIулакхашкара общественни хьисапаш дIахо дегIаккхувлилга, штате йоацача отделий, инструкторий, инспекторий болх тоабелга, шерра актив Советий гIулакхашта юкъеозара керда формаш юкъекхухьилга Iалашдолда.

Шерра дегIаккхувлийла халкъа боахама планаш ханал хьалха кхоачашъяр духьа республика городской, районии, юртий, поселкай Советий социалистически яхь.

4. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, къахьегамхой депутатий городской, районии, юртий, поселкай Советаша:

уйла чIоагIагIа тIайохийтийла республика, районий, городий, юртий, поселкай боахам комплексно дегIабоалабара, производство шеръяри цуй эффективность лакхъяри духьа моттигерча ресурсех мамогга дуккагIа пайда эца безаш хилар теркал а деш промышленнии юртбоахамеи предприятешта специализаци ярен уж нийса дIатаръярен дешашта предприятештеи боахама организацештеи новкъостал дуккагIа долла экономически реформа принципаш кхоачашъеча, тIахьожам чIоагIагIа лоаттаболба законодательства дIадехараш цар кхоачашдеча;

гIулакхаш хьинарегIа чакхдоахалда пятилетка 1974 къоастамбеча шера плани промышленни продукци арахеца аьина тIайийна социалистически декхараши кхоачашдара, продукце дикал тоаяран ассортимент шерьяран;

хIара промышленни предприяте къахьегама овсарле лакхъелга Iалашдолда;

къаьстта уйла тIайохийтийла халкъа эша товараши моттигерча художественни промыслай изделеши дуккагIа хьаяра. Халкъа эша товараш хьадеча предприятей, цехий, участкай мощносташ шоай ханнахьа болх бе йолайолийтылгеи карерзаелгеи Iалашдолда;

предприятеши гIишлоши эшача боараме болхлой низаца кийчъергйола, зехьа йовш йола балха ха кIезигъергйола, къахьегами кхерамалеи техникеи чIоагIагIа лораергйола гIулакх долда.

5. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, моттигерча Советаша, юртбоахама ведомстваша уйла чIоагIагIа тIайохийтийла юрта боахам, цуй материально - технически база мамогга дегIайоалаяра, лаьтташ лораделгеи царех пайда эцилгеи тоадара, техникех, удобренеех, доакъарех пайда дикагIа эцара, общественни производства эффективность лакхъяра, Iилманеи толашагIча опытаи карагIдаьннараш производствана юкъекхахьара ларда тIа сихха дегIаккхувлара парте оттаяь программа кхоачашъяра.

Ялат, дулх, шура, кхыйола юртбоахама продукташ йоккара планаши планел совгIа йола заданеши кхоачашъяра, законодательства дIадехараш кхоачашдара, колхоза Устави боахама чухьарча демократе принципаши йизза лелаяра колхозашеи совхозашеи чакхдоахача гIулакхашта тIахьожам лоаттабелга Iалашдолда, лаьттах, паччахьалкхени колхозийи рузкъах пайда эцача хана доал лоацаши хьурмат доацаши хиларца хоадамболлаш къовсам лоаттаболба.

Шерра йоаржаьча социалистически яхь ларда тIа Iалашдолда 1974 шера юрта боахама продукташ яхарей йоккарей паччахьалкхен планаш а социалистически декхараш а кхоачашделга. Цу гIулакха Советий массазарча комиссеша, юртбоахама производства специалистанеи хьалхалаттарашеи дакъа а лоацаш отта а йойла, Советий сессешка чIоагII а йойла пхе шера план кхоачашъелга Iалашдара тIаерзаяьча организационно - технически кхетам баларен мероприятеш.

6. ЧуIе цIенош, коммунальни гIирсаш хьалдара, социально - культурнии бытовойи гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра, моттигера гIишлой материалаш Iалашъяра шоай территоре тIарча предприятеша, учрежденеша, организацеша беш бола болх вIаштIехьбоаккхаш, бахача наха гIулакхаш дара хьахийца цар ахчаш вIашагIтохаш шоаш чакхдоаха гIулакхаш хьинарегIа леладолда городской, районии, юртий, поселкай Советаша, цар исполнительни органаша.

ЧIоагIболба капитальни гIирсаш хьалдара планаш кхоачашъяран уж дикагIа хьалдаран, городашка, районашка, юрташка, поселкашка гIирсаш хьалдара генеральни планаш нийса кхоачашъяра лоаттабу паччахьалкхен тIахьожам. ГIишлошка депутатски посташ вIашагIйохкийла, оттаяьча ханашка уж хьалъяь йоахилга Iалашдолда.

ТIаргIертта лелаболба городаш, районий центраш, поселкаш, юрташкахьара нах баха пункташ тояяран цар юкъара культура лакхъяран беш бола болх.

7. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, районий, городий, юртий, поселкай Советий исполнительни комитетий лоархIамегIарча декхарех цаI лоархIалда бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш мамогга тоаделга, уж дегIаккхувлара темпаш сихъелга, гIулакхаш дара культура лакхъелга.

Министерстваша, ведомстваша, Советий исполкомаша Iалашболба 1973 шера 14 августерча Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета быта службана лаьрхIа помещенеш хьалъярен хьожаярен хьакъехьа баь соцам.

Шердолда бахача наха леча бытовой гIулакхий тайпаш, шерагIа юкъекхухьийла гIулакхаш дара прогрессивни формаш. Предприятей, балха режим бахача наха аьттув болча тайпара оттайойла.

Бытовой гIулакхаш дара министерстваи райгорисполкомашеи Iалашдолда бытовой гIулакхаш деча предприятешта, къаьстта а юрташкахьарча моттигашка, эшача боараме квалифицированни болхлой кийчбелга.

8. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, чуIеча цIеной - коммунальни боахача министерства, юрта боахама министерства, «Чеченингушвино», «Консервплодоовощ» яхача совхозий производственни объединенеша, «Плодопром», «Птицепром» яхача тресташа, моттигерча Советий исполкомаша тоадолда бахача наха деш дола коммунальни гIулакхаш, Iалашдолда чуIеча цIеной фонд ший метта лоаттаелгеи лелаелгеи, чуIа цIенош хьалдареи долаш дараштa капитальни ремонт ярен болх вIаштIехьбоаккхилга.

9. Нохч ГIалгIай АССР Министрий Совето, торговле министерства, респотребсоюзо, райгорисполкомаша, юртийи поселкайи Советий исполкомаша дIадоахалда бахача наха торгови гIулакхаш декара кхоачамбоацараш, шерйойла торговле, общественни кхачаи предприятей, хранилищай сеть, торговле прогрессивни формаш дегIаккхувлийла, хIара дешна хетташ дола товараш, маьхх, макаронни изделеш, хьоаналаш, чкъаьрий, предприятешкеи торгови базашкеи йолаш йола кхы тайпа продукташ халданза торгови сета лоаттаелга Iалашдолда.

10. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, культура, просвещене, унахцIено лорара, социальни Iалашон органаша, къахьегамхой депутатий моттигерча Советаша а цар исполкомаша а Iалашдолда бахача наха юкъе беш бола кхетама болх массе оагIорахьара тоабелга, халкъа культура, цуй образовани лакхъяр, советски саг — коммунизм хьинаре хьалъер—хьалхевар Советски паччахьалкхен лоархIамегIарча декхарех цаI хилар теркал а деш.

Долла хIама долда планагIа лаьрхIа культура объекташ, школаш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, больницаши, поликлиникаши, фельдшерско-акушерски пункташ а кхыйола социально - культурни объекташ а хьалъяь йоахилгеи болх бе йолайолийтилгеи Iалашдара.

Мамогга вIаштIехьдоахалда культура, халкъа образоване, медицина специалисташта хилланза даргдоаца производственнии чуIеча цIеной - бытовойи хьалаш, халданза цар теркои уйлеи йойла, интеллигенци дуккагIа юкъеувзийла бахача наха юкъе беча культурно - кхетама балха.

Бахача наха коммунистически кхетам балара беча культурно - просветительни балха чулоацам тоаболба, из, эггара хьалха, дуккхача наьха марксистско - ленински мировоззрени, коммунистически мораль хилийтара, къахьегамхой общеобразовательнии культурнии боарам лакхбара тIа а берзабеш, вахара дукхагIа юкъекхухьийла керда граждански обрядаш.

Школашта халданза новкъостал долда дешара-кхетама процесс тоаяра, массане юкъара юкъера образовани чакхъяккхара, дешархой уйла профессешта тIаерзаяра, школай материальни база чIоагIъяра.

Тоадолда бахача наха деш дола медицински гIулакхаш, дарбаи - профилактически учрежденей материальни база чIоагIъяра оттаяь планаш кхоачашъелга Iалашдолда, районии больницешта къаьстта уйла тIа а йохийташ. ШерагIа леладолда промышленни предприятей, колхозий, совхозий, кхыча боахама организацей ахча медицина учрежденеш хьалъяра юкъеувзилга.

11. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, чурча гIулакхий министерства, юстице министерства, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо, къахьегамхой депутатий городской, районии, юртий, поселкай Советий исполнительни комитеташа Iалашдолда республике социалистически законности правопорядоки дIахо чIоагIъелга.

ЧIоагIболба дын культех дола законодательство телхадарца, социалистически доалахье йоа ца яйташи лечкъа ца яйташи лораяра, наькъашка транспортни хатараш ца хилийтар духьа лоаттабу къовсам. Бокъонаш телхаярца лоаттабеча къовсама дуккагIа юкъеувзийла общественни организацеш.

12. «Къахьегамахи болх бургболаи баха нах дIахо общественни производства сферана юкъеозара де дезарехи дола конституционни декхараш республике кхоачашдара хьакъехьара» Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сессе соцам тешшаме кхоачашбара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахалда Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, къахьегамхой депутатий моттигерча Советий исполнительни комитеташа.

* * *

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето республика районии, городской, юртий, поселкай Советий депутаташ, къахьегамхой тIахьех партийни организацей кулгалца 1974 шерен нийслагIча пятилеткан планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдар духьа, сийлахь - боккхача Октябра цIейна даха доагIача тайпара пайкъадахар духьа социалистически яхь шерагIа йоаржаяра.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.
г. Грозный, 1974 шера 25 октябрь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР БУВЗАМА СРЕДСТВАЙ ХЬАЛАХИ ДIАХО ЙОДАЧА ХАНА УЖ ДЕГIАККХУВЛАРА ДЕ ДЕЗАРЕХИ БОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалду, укх тIеххьарча шерашка республике бувзама средстваш дегIаккхувларан эргаьхьа тоаяран белгталара дика хIама карагIдаьнна хилар. БархIлагIчеи нийслагIчеи пятилетка шерашка бувзама средстваш дегIаккхувлара 9 миллион сом паччахьалкхен капитальни вложенеш дIаяхийтай.

Кхы а сихагIа дегIаухаш латт республикера бувзам нийслагIча пятилетке. Пятилетка дIайолаелча деиз болх бе йолаеннай массехк керда бувзама предприяти, толамца кхоачашъеш я междугородни телефонни телеграфни бувзама автоматика юкъейоалаяра программа, шерьяьй Грозне городской автоматически телефонни станцеш, хьайийллай автоматизировании переговорни пункташ.

Болх бе йолаяллийтай шиъ керда телевизионни передатчик, уж оттаярах шерьеннай телевидене программа тешшаме лацара зона, город Грознеи республикаи къахьегамхой шии телевизионни программагеи бос болча передачашкеи хьажа торо хьахиннай.

Болх бе йолаеннай Грозне машиннаькъа юхера почтамт, из бахьан долаш лакхбеннаб почтови бувзама производственни процессашта механизаци яра боарам.

Тоъал дукха балхаш даьд бахача наха юкъе периодически кепайоазув доаржаделга дегIаккхувлача. Наха юкъе доаржадеча газетийи журналийи тиражаш пятилетка шерашка 42 процент алсамъяьннай, юкъера лаьрхIача 1000 сага кепайоазув кхачийтар 24 процент алсамдаьннад.

Цуица цхьана Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалду республике бувзам дегIаахара темпаш хIанз а эшшача боарамагIа ца хилар, бувзама средстваш кхоачам болаш хилийтара даькъе этта хьал лоаццача юкъагIа дIадаккханза даргдоацаш хилар, тIа-тIа алсамдувлаш латта наьха хьашташ кхоачашделга цар Iалашдеш ца хилар.

Вай мехка бIарчча хьанийцача 100 сага 22,1 радиоточка кхоач, хIаьта Нохч - ГIалгIайчене — 11,21, е шозза кIезигагIа; телефонаш: городашка — СССР гIолла — 6,53, республике — 4,12 е, 1,5-за кIезигагIа; юрта — СССР гIолла — 1,99, Нохч - ГIалгIай АССР — 0,69, е 3-за хIана яц аьнна кIезигагIа. Берригача мехка бахача наха цхьан сага бувзама гIулакхаш дара объем 16,49 сом хул, республике — 7,28 сом, е 2,3-за кIезигагIа.

ХIанз а дукха жалобаш хул гIулакхаш дика а лерттIа а ца дара: газеташи журналаши, письмоши телеграммаши ханнахьа хьа ца кхаьхьара, телефонашеи радиоточкашеи болх во бара.

Цхьайолча бувзама предприятешка хIанз а лоха я производства культураш, клиентурана гIулакх дара эша хьалаш дац, во да массехк бувзама отделеней помещеней арахьара куц.

Улицашта цIераш тоххачеи цIеношта нумерацеш увттаечеи, доставочни участкаш тоаярай бувзама отделенеш чуйола пайдана йоаца помещенеш хувцаран порядок оттаечар де доагIар деш дац.

Цхьайолча районашка доагIача бесса кхоачашдац автоматически телефонни станцеш хьалъяра гIулакха помещенеш телара дешаш, цо тIехьатет из болх чакхбоаккхилга. Хьалха санна город Грозне, райцентрашкеи кхыча нах бахача пункташкеи промышленни объекташи нах чубаха цIеноши телефонизаци яра балхаш па деш эксплуатаце дIател.

Каст - каста линейно-кабельни сооруженеш телхаеш цIенхаштта зе ду гIишлони лаьттанцареи балхаш деча хана тайп-тайпарча организацеша, хIаьта уж тайпа моттигаш ца нийсъялийтара моттигерча къахьегамхой депутатий Советашеи административни органашеи де дезараш дац.

Хьалхалаттача техникаца кийчъяьча массехк бувзама предприятешка тоъаш бац квалифицированни болхлой.

Моттигерча къахьегамхой депутатий Советаша йоагIа терко яц бувзама болхлошта лаьрхIа жилищно - бытовой хьалаш Iалашдара.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето соцам бу:

1 Бувзама производственно - технически управлени декхарийла йойла:

—бувзамо деча гIулакхашца наьха хьашташ мамогга дуккагIа кхоачашдлар духьа планировани елга тоаден республика бувзама средстваш дегIаккхуларан эргайоахаш тоаяран де деза гIулакхаш чакхдаха;

— бувзама предприятешка Iилмаи - технически прогресс сихъяра белгалъяь мероприятеш кхоачашъеи кхы тIа эшараш кийчъеи инженерно-технически болхлойи производства новаторийи творчески хьинар айдеи;

— бувзама средствай балха дикал лакхъяран, бахача нахаи халкъа боахамаи бувзама гIулакхаш дара культура лакхъяран бувзама болхлошта юкъе социалистическа яхь йоаржае, гIулакхаш дара хьалхалатта формаши, методаши, производстве хьалхалатта технологии балха юкъехьолга Iалаш а деш;

2. Республика Министрий Советии къахьегамхой депутатий Советий городскойи районии исполкомаши декхарийла йойла:

— балхаш кхоачашдаран 1974—1980 шерашка республике бувзам дегIабоалабара средстваш яларан де дезараш чакхдаха;

— улицашта цIераш тоххачеи цIеношта нумерацеш еччеи долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш де, дуккагIча даькъе из болх 1975 шера чакх а баккха;

— гIишлони лаьттанцареи балхаш деш бувзама сооруженеш телхаяра факташ ца нийсъялийтара административни органий болх айбе, цу гIулакха бехке бола кулгалхой цIенхаштта бехктокхаме увза;

3. Юртбоахама министерство, «Чечингушвино», совхозий «Сельхозтехника» объединенеш декхарийла йойла 1975 — 1980 ш.ш. хьалъе лаьрхIа производствана чура телефонни диспетчерски бувзама объекташ хьалъяра финансировани елга Iалашъеи цул совгIа бувзама Министерства нормаша дIадехарашка хьежжа бувзама оборудованена монтаж яра помещенеш телеи.

4. Республика автотранспортни управлени декхарийла йойла бувзама производственно-технически управлене 1975—1980 ш.ш. грузовой автотранспортаи легковой таксештеи тела заявкаш йизза кхоачашъе.

5. СССР бувзама Министерствагара дехалда:

— 1975 шереи иттлагIча пятилеткеи эшача объекташта проектировани ярай уж хьалъярай де дезараш чакхдаха;

— город Грозней республика районашкеи телефонни бувзам сихагIа дегIабоалабара организационно - технически мероприятей лаьрхха йола план оттаяра дешага хьажа а хьежа из къоастаделга;

— Нохч - ГIалгIай АССР бувзама производственно - технически управлене ший доалахьа йола транспортни база чIоагIъеча, цунна эшаш йола транспортнии специальнии автомашинаш хьожаеча новкъостал делга.

6. Республика бувзама предприятешта эшаш йола кадраш кийчъяра 1974 — 1980 ш.ш. оттаяь мероприятеш чIоагIйойла СССР бувзама Министерстаагареи СССР лакхерчеи юкъерчеи образоване Министерствагареи уж кхоачашъяра эша новкъостал дар дехалда. Республика Министрий Совет, бувзамеи профтехобразованеи управленеш декхарийла йойла бувзама кадраш кийчъяра белгалдаь де дезараш кхоачашделга Iалашде.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.
г. Грозный, 1974 шера 25 октябрь.

Вычислительни техника тIехь-тIехьагIа шерагIа юкъейоагIа Венгерски Халкъа Республика управлене тайп-тайпарча доакъошка, Iилман тохкамаш деча, производстве. ХIанзара электронно-вычислительни машинаш хьалъелга а царех пайда эцилга а кхоачашду республике СЭВ членаш долча мехкашкахьара, эггара хьалха Советски Союзагахьара, новкъостал а хулаш.

СУРТА ТIА: СССР-ен ВНР металлургически машиностроительни промышленноста министерства институтеи хьаяь йола «Р-30» яха тайпа машина дIаоттаеш боахк советски венгерски специалисташ.

МТИ—ТАСС сурт.

ШОАТТДЕН ОАГӀУВ

Доазол дехьара калейдоскоп

ЭВРИКА!

Мишта духьал латтаргба соцо ца могаш лакхлуш доагӀача маьхашта? Цу хаттаро кхы кхерабергбац «Сюкан гендай» яхача еженедельника хьадаь дола, харц хулаш доаца, инфляцена духьалара рецепташ довза кхийна японцаш. Ераш да царех цхьадараш:

— Кхыча городашца ду къамаьл шоай балхарча телефонаца мара ма де. Нахаца товш волча сага дикка дукха ахча кходе торо хулийтаргья цо;

—нагахьа санна хьайца болх беш волча новкъосто хьайгара юхалург ахча дехе, хӀанз хьогара ахча деха лерхӀаш вар-кх со, аьле жоп ле;

— дукха йоккха йоаца пачкаш, итт сигарет чуйоаллараш, мара ма ийе. Хьай яраш эзаьлча кхычаргара схаргья Ӏа;

— зажигалкаш ма ийе. Универмаге е кафе рекламни цӀиллеторга пачка мах боацаш лургья хьона;

— вӀаштӀехьдоале цӀагӀара туалет ма лелае. Хий кӀезигагӀа доаде а туалетни каьхатах додар кходе а йиш хургья хьа;

— шоай автомобилий бакашка бензин шийлагӀа йолча хана дотта бийсана а е геттара Ӏуйрийна а. ШийлагӀа долча бензино моттиг кӀезигагӀа лоац, цунах совдаькккхачох дукхагӀа доагор эцаргда Ӏа;

— сесага хадданза хьалха даха Ӏуйрийна, юхьа тӀа косметика йилла ялалехьа, къаьстта хоза я хьо, яхаш. Цо торо хулийтаргья хьога бордех хьеккхача басарах, кремах, пудрах додар кходе.

Цу рецептай цхьаькха совле а я — маьхаш лакх ме лу дукхагӀа кхом бе торо хулийташ хилар.

(АПН соб. корр.).

ФОАРТАГӀА ХЬАЬРЧА БӀЕХАЛ

Канадка Хильбет Мэре цӀагӀарча «дийнача уголоке» барт товш дах кӀай дахкеи Чик яхаш цӀи йола бӀехали, бӀараш дуаргаши цогала кӀориги, цискаши, жӀалийи доацаш. Уж цӀагӀа леладарах Мэрена дукха ха йоаццаш вӀалла дага а доацаш доккха гӀулакх хилар. ЦӀен-нана цӀагӀа йоацача хана квартира чу къу чуваьнна хиннав. Нахага хьестабала Ӏема Чик занавеска тӀа гӀолла текха Ӏочу а бена «хьаьший» фоартагӀа хьоарчабеннаб. Сов чӀоагӀа кхеравенна къу лоаца а венна латтийсав. Иштта из латташ чуена Мэри тӀаккхаьчай цунна.

АПН.

ГОНАХЬАРЧА СРЕДАС «ПХЬА ЛЕХАР»

Фо бӀехдар бахьан долаш Итале городашка хӀара шера 70 эзар гаргга саг ла. Цох хоам баьб гонахьара среда лораяра проблемашта хетаяь Урбино яхача городе хиннача конференце. Цу бахьанах, керттерча даькъе садоахача моттигашта, бӀаргаш деган 665 эзар гаргга волча сага лазар хинна моттигаш нийсъеннай дӀададахача шера. Сага унахцӀенонша эггара кхерамегӀа лаьрхӀа я Итале Милан, Рим, Венеция яха городаш.

(АПН).

МАШИН ДӀАОТТАЕ ХЬАЖАЛ...

Фуд е малав английски шофера эггара чӀоагӀагӀа саготдер? Цхьан хӀаман сагото а йоацаш, шоай безам болча моттиге никъ хоадабеш тӀехбувла гӀашлой е сухал еза автобан хила мег из?.... Е шийй вошa, наькъаш тӀа лелара бокъонаш телха а еш машина лехка шофер. Е эггара тӀехьа, педантрегулировщик? Е из а, е вож а, кхоалагӀдар а хиннадац из. Машина хаккхара хьалаш тайп-тайпара хувцарга хьежжа водителий нервашта хула Ӏоткъам мишта хувцалу хьожаш лаьрххӀа тоххам баь хиццаб Англе. Цу гӀулакха йолча прибораша озабезам ца беш теxкача гучадаьннад: цхьан хӀамо «эгӀавеча дӀакхоачавац» английски автомобилист... машина дӀаоттае моттиг лехаш леларо санна.

(АПН).

КУЛГЕХ ЙОАХКОРГАШЦА «ГӀАБАШ ТЕХАД»

Ткъо шу гаргга набахта чуваллараx хувцаеннаяц американца Дж. Уэлла оамалаш. Даим, ше набахтера араваьлча, шийй доттагӀашта юкъе говза хиларца цӀи хеза вола из наьха киса кхувда къу хьалха ше леладаьр де волалора. ХӀаьта а юххера а из юхатохаргвола суд корайир: лаьрхӀа яьча решенех общественни моттигашка сома кулгахйоахкараш ехха мара гучавала бохуш болаш вац Уэлл.

(АПН).

БОЛХ БЕШ Я КИД

Тайп-тайпарча къамех вола ши эзар гаргга дешархо ва № 1 йолча Назрановски школе дешаш. Цига 1973 шера дена болх беш я пионерски комсомольскии ха йола 36 дешархо чувоагӀа интернациональни доттагӀала клуб, е дешархоша шоаш маалдара КИД.

...Дешархой шоай «лоӀамах хьахилар клуб, — дувц школа внеклассни балха завуча Р. Саговас. «Зимие штурмагара космоса штурмага» яха сбор оаха кийчъеча хана 15 республика къамий костюмаш кийчъе доладелар тхо. Цул тӀехьагӀа республика къамаш костюмаш кийчъяьча дешархошта тӀадиллар цу республикех лаьца материал гулъелга, хӀаьта конституце Ди-таргакхоачаш чакхъяргйолча «Пхийтта республика — пхийтта йиша» яхача сборе карагӀдаьннар хьадувцаргдолаш соцам а бир.

Сборе хӀаране шоашка дахкийта письмош Ӏодийшар, республика историех, экономиках, культурах дийцар, цу республика къаман халхараш дир, иллеш лаьхар. Сбор чакхъяьлча, КИД вӀашагӀйолла а доттагӀал чӀоагӀде а лаьрхӀар дешархоша. Клуба председателалла хержар Малькова Оля. Бетта шозза чакхйоахар клубо заседанеш. Цига даьхка керда письмош дешар, царга юха каьхаташ яздора, республика кердадараш довзийташ иллеш, книжкаш, значокаш, шоай балхах, дешарах лаьца рапорташ дӀа-хьа кхухьийтар КИД-а доакъашхоша.

Дешархоша вай мехка берашца лоаттабаь ца Ӏеш Германски Демократически Республика, Польша, Чехословаке пионерашца а лоаттабу доттагӀала бувзам. Цу тӀа гӀолла царна довз социалистически мехкий а цигарча шоай нийсархой а вахарах дукха кердадараш.

Клубе болх беш я корреспондентий, историкай, таржамдерий а культмассови а секцеш. Корреспондентий секце бувзам лелабара материал гулъю, историкаша тайп-тайпарча мехкех беседаш чакхйоах, вӀашагӀкхетараш кийчду, иштта культмассови секце сайронаш, вӀашагӀкхетараш «Огонекаш» чакхйоах.

Сакъердамеи салоӀам беши болх чакхбоах клубо. Школе чакхъяьккхар Парижски коммунана хетаяь сайре. Цига дешархоша Мишель Элизай, Готье Эжена, Арагона Луи стихаш йийшар. ГДР хьаяь 25 шу дизарца дувзаденна школе чакхъяьккхар «Йовзий хьона ГДР?» яха конкурс-викторина.

Интернациональни доттагӀала клуба бахьан тӀа дикка новкъостал ду школа тайп-тайпарча къамех латтача педагогически коллективо. Шоай предмет дика хьехарал совгӀа интернациональни кхетам балара болх дика лелабарца белгалбаьннаб хьехархой эрсе Г. И. Макарова, хӀире З. С. Гадзаева, гӀалгӀа Д. М. Антошкиева. Дешархошта цар йийшай дуккха лекцеш.

Къилбаседа-ХӀирийчен, Латве, Литва, Узбекистана, Казахстана, КОМИ АССР, Чуваше, Болгаре, Венгре, иштта кхыча городий а мехкий а берашца бувзам лоаттабу Назрановски № 1 йолча школа КИД-о, доазол дехьарча берий организацеех материалаш гулъю.

«Са Даьхе — СССР» яхача маршрутах уж хиннаб Грозне, Орджоникидзе, Серноводске, иштта кхычахьа, вӀашагӀкхийттаб граждански тӀемий ветеранашца Ваксманацеи Татаринцевацеи революционера Раздоренко группа йовзаш е хӀама ховш хинна нах лохача дакъа лаьцад, Кировахи Орджоникидзехи материалаш гулъяьй, Джайрах — Ӏармхи — Мужеча маршрутагӀ а походе ихаб.

ЧӀоагӀа безаме гӀулакхаш леладу дешархоша Къилбаседа-ХӀирийчен Майкопски школа дешархоща а. ХӀара шера традиционни фестивалаш чакхъяхарал совгӀа, «Огонекашка», школашка, предприятешка вӀашагӀбетталу дешархой.

С. АЛИХАНОВ.

Гирихан ГАГИЕВ.

БИЙСА

Лакхе — седкъий, Кога
КӀала — баьций кӀувс...
Ӏа сатувсий сога?
Хьога аз-м тувс!

Боалий эза беша
Кхест, ший халхар деш...
Хьо са бордех теший?
Хьачарех со-м теш!

Вай бӀаргашта юхxе
Беттан дото юхь...
Хьо са бӀаргех юхьий?
Хьа бӀаргех со-м вухь!

ГӀаьнаш вайна гонахь
ВӀаши хьерчалу...
Дог хьалой Ӏа сона?
Хьона аз-м лу!

КӀАЖАРАШ

Со, цецваьнна,
БӀарахьеж:
Лаьтта кхоач
Хьа керта кӀеж.

Хьа кӀажарий
Ӏаьржа мух...
ИнӀиг, цо
Са са дӀаккхухь!

Ловзаяьккхай
Безамо
Ши кӀажар,
Ши тоатол мо.

Уж са дег чу
Хьачууд...
Царех аз
Лургдоацаш фуд?!

«ТЕРЕКАЦА» ЛОВЗАРГБАРАШ

«А» класса хьалхарча лиге бовлара Грозне 5-ча ноябре вӀайолалургйолча ахфинальни турнире дакъа лоацаш хургья городий: Николаева, Ланчхути, Горьке, Петропавловск-Камчатска, Янгиера командаш, вай «Терек» хоам бу РСФСР футбола федераце.

Дукха ха йоаццаш центральни телевидене болхлой творчески группа хилар НохчГӀалгӀайче.

Цун кулгалдеш вар Байконур яхача космодромера передачаш ярца телезрителашта дика вовзаш вола комментатор а режиссер а А. Тимонин.

«Вайнах» яхача ансамблах, художниках И. Дутаевах, Ножай-Юрта района Жданова цӀерагӀча колхоза председателах К. Магомадовайх, Сунженски района «Ассиновский» Наурски района «Бурунний» совхозех — еррига а республике пхи сюжет яьккхай группо.

Гаргача хана «Ха», «Кердадараш», «Юртара сахьат» яхача центральни программа передачашка хьахьокхаш хургья уж сюжеташ.

А. САЩЕНКО.

СУРТА ТӀА: съемка еш латт, аьттехьа А. Тимонин.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

САНДРУЖИНАЙ ЯХЬАШ

Дукха ха йоаццаш НохчГӀалгӀайчен районий санитарни дружинай республикански яхьаш хилар. Цига дакъа лоацаш хилар пхийтта дружина.

Яхьашка хьалхара моттиг яьккхар А. Ш. Мовлютова керте латтача «Красный молот» завода викалаша, шоллагӀча моттиге я Е. С. Горемыкина командир йола «Сунжанефть» НГДУ, дружина, кхоалагӀча — Гудермесски медицински инструментий завода санитарни дружина (командир С. Ф. Самсоненко).

РАЙОНА КУБОК

Грозненски района «Старогрознефть» НГДУ стадионе чакхъяьлар футболах йола яхьаш. Из приз яккхара къовсам лоаттабеш хилар «Советская Россия» колхозеи «Загорский», «Горячеисточненский», «Шурий-баьцадаарий» № 2 йолча совхозийи спортсменаш.

Кхаь дийнахьа хинна турнир чакхъяьлар «Советская Россия» колхоза футболисташ кот а бовлаш. Царна елар района кубок.

Спорта хоамаш

СПАРТАКИАДА ДӀАЙОЛАЕННАЙ

Ер шу къаьстта белгала да Россе халкъий VI спартакиада чакхъяккхарца. Цунга дика кийчбеннаб вай республиха юрташка а городашка а. Города Грозне производственни коллективашта юкъе а дӀахьош я VI спартакиада.

Цига дакъа лоацаш я ткъо совгӀа производственни коллектив. Спортсменашта юкъе дика толам гойтар Ө. Чухинас, А. Власюка, И. Иванова, хӀаьта М. Кодзоев города спартакиада многоборье чемпион а хилар.

ХӀанзле чакхъяьннай городокехи топаш кхувсарахи йола яхьаш. Юха а цу яхьашка толашагӀа хилар Ленина цӀерагӀча мехкдаьттеи гази чакхдоаккхача завода атлеташ. Спартакиаде командни зачете хьалха ба уж. Белгалдаккха деза кхалнаха а маӀача наха а юкъе топаш кхувсача хьалха химкомбината спортсменка В. Буянова хилар. 100 очкох 94 очко яьккхай цо.

Спартакиада дӀахо хьош я.

А. МОИСЕЕВ.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИИ!
Диц ма лелаш 1975 шера юха а СССР къахьегамхой депутатий Советий

ИЗВЕСТИЯ

яхача газета шоай ханнахьа язле.

Газет боарам боацаш яздайт кепайоазув общественни хьисапе доаржадераша, болх бечеи дешачеи моттигашка, газеташ яздайтача, «Союзпечата» пунктaшка, почте.

ПРЕДПРИЯТЕЙИ УЧРЕЖДЕНЕЙИ КУЛГАЛХОЙ ТЕРКАМГА

1975-ча шера 1 январага кхаччалца ер балхаш дара договораш ду шии лоӀамерча пожарни обществос

1. Турбаши пийшкаши яра.
2. Керда огнетушителаш чопацеи углекислотацеи хьалйизараи къаьнаяраштa уж чудоттарaи.
3. Дахчан конструкцешта цӀерах лорaю химически пропитка яра.
4. Пожарно-ха деча сигнализацена монтаж яра.

1975-ча шера 1 январь хьатӀаккхачале договораш ца оттадаьча предприятештеи учреждененштеи гӀулакх дергдац.

Договор оттаде деза укх адресагӀа: г. Грозный, Чехова ул. 7. ХӀаьта республика районашка — шии лоӀамерча пожарни общества районийи городскойи советашка.

ЕРРИГРОССИЙСКИ ШИИ ЛОӀАМЕРЧА ПОЖАРНИ ОБЩЕСТВА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ СОВЕТ

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА

Медицински промышленноста боарам боацаш эшаш йола дарбан баьцовгӀаш гулъяра сезон дӀайолаеннай республике.

Вай республикера дарбан баьцовгӀаш гулъеча хьинаре дакъа лацар дех оаха.

Дарбан йолча баьцовгӀай 1 килограммах луш дола ахча:

	йокъаьяча баьцовгӀаех	кердача баьцовгӀаех
Алтея овла	1 с. 50 к.	0 — 28 к.
Девясила овла	0 — 60 к.	0 — 13 к.
ХьажкӀай кӀуж	2 с. 00 к.	0 — 33 к.
Маренай овла	2 с. 50 к.	0 — 42 к.
Хьандирга сомаш	1 с. 00 к.	0 — 25 к.

Лакхе цӀераш яьха баьцовгӀаш гулъю сентябрера декабре кхаччалца.

Дарбан йола баьцовгӀаш гулъярцеи дӀачутеларцеи дувзаденнача хаттараштa жоп лургва Йоккхача АтагӀе йолча «Кооплектехсырье» республикански базе.

«Кооплектехсырье» Нохч-ГӀалгӀай республикански база.

САКЪЕРДАМЕ ДУВЦАРАШ

Карт дӀанийсъе

Цкъа а шозза а маьре яхачар мекъа я аьнна цӀаяйта ягӀаш хиннай цхьа жеро.

— Со дийна а волаш кхы маьре ма йохийтаргьяц аз хьо, — аьнна чӀоагӀо яьй цун дас. ХӀаьта фунагӀ-моллагӀ аьлча а, ший воӀа из еха ухаш дӀавоалаш хиннавац Цаген. Из юхатоха дагахьа дас ший йоӀах доахка гӀалаташ дӀадийцача а, цох саг хургьяц шоана аьлча а, хӀама хулаш хиннадац. Кхы Цаген дӀа а ца ваьнна, зоахалол даьд.

Хьалха мо сарралца хӀама хьа ца деш лелаш хиннай Цагена нус. Цунна хьалхара коа-карта де мел дезар деш хиннад мар-нанас. Геттара хала хиннад йоккхача сага хьастара хий ккахьа: цӀагӀа нус йоллашехьа цига аха эхь хеташ хиннад цунна. Бакъда нус цу гӀулакха шек хиннац...

Несо фу ду хьажа дагахьа цхьан дийнахьа: «Сойи-сойи гӀоргва хи тӀа», аьнна кӀудал къайсай боккхача наха.

— КӀордаяьд сона хьо хӀара денна хи тӀа ахийта, хӀанз дензсо ухаргва вайна хи тӀа, — аьннад Цагена.

— Ай, эхь дециймз хи тӀа водаш хьо наха бӀаргавайча?, — кӀудал дӀа ца хецаш хьайзай йоккха саг.

Цар дувцачунга ла а дийгӀа, несо аьннад:

— Даьлахьий, ма эгӀадаь нах да-кх шо. Иззал ха цхьана йоаккхаш цхьа барт бе а мича хов шоана-м, тахан цаӀ гӀо, кхоана вож гӀо!

Циггача гучадаьннад боккхача наха шоай нус хӀама де лаьрхӀа йоацилга.

— Кхоана вайна дика даа хӀама а кийчдий, сагага из ца а дунийташ Ӏергья хьо. — аьннад Цагена ший сесагага. ХӀаьта шоллагӀча дийнахьа Цагена шийгара даа хӀама дийхача, несийна а хозаш йоккхача саго аьннад:

— ХӀама ца дечунга дунийташ дацер!

Циггача кӀудал хьа а ийца волавеннав Цаген, бакъда кхы моцал ла а ца мегаь несо хьаьккхай пунгара из.

Ха-зама иьлча акхарцига хьоашагӀа венав Цагена захал. Коа нуи хьокхаш йоаллаш ший йоӀ бӀаргайича цецваьнна из. Ший да бӀаргавайна гӀадъяхача йоӀо аьннад:

— Хьавола, дади, хье мецвеннавале е саьргий карт дӀанийсье: болх па бечунга хӀама дунийташ бац хьона ераш!

Топах тинна сай

— Петара цхарал керта тӀа а тилла, белаж тӀа цӀаста кӀудал а оттаь со шовдангахьа йодаш бӀаргайича мишта хетар хьона? — хаьттад цхьан сесаго ший марага.

— Даьлахи хьохи валва со, маьлха сердал йоагӀа яхаш со вецаре!— аьннад маро.

— ХӀаьта туха ши лаьжг вира тӀа а дилла, лоаман босе гӀолла воагӀаш со вайча хьона мишта хетар?

— Хьохи даьлахи яйла со — аьннад сесаго, — топах тинна боагӀа сай ба яхаш со ецаре...

Хьовла яй

Бахаш-текъаш хиннаб мари сесаги.

— Сесаг, тахан сарралца цхьаккха хӀама дуалуш ма вац со, хьовла яй боаккхабалара Ӏа вайна: сайга кӀеззига хьовла кхоаллалургдолаш санна хетар сона, — аьннад маро.

— Из мо мара кхы хала хӀама ма далара, — аьнна, сиха дӀаэттай сесаг хьовла яй бакка. ХӀаьта юкъ гӀолла тӀехволаш найсвенна хьовла хьаж кхийтта Цаген лаьттах ши ког Ӏолетача санна сеца.

— Хьажал даьлахьа, хьовла деш-м даьра боакк са лоалахой, нох кӀезиг - дукха чам боаккхаргба со ца лай, — аьнна, дӀачувийрзав из пар коа.

— Дала дӀаэца хьо даьллахь, ца эшача хана ваьза-м Ӏергвац, — аьнна, яй дӀалочкъабаьб Цаген хоавеннача сесаго.

— Сайре дика хийла шун, са лоалахой! Дика мел дар доагӀалда укх шун тховна кӀал, — аьнна чуваьннав Цаген.

Низткъа мара моаршал юхадерзадаьдац лоалахочо.

Хьовлах ший мотт ххетаргбоацилгах кхийттачул тӀехьагӀа, фусамдаь Ӏадика а йийца араваьннав Цаген, бакъда, хьовлах вала дагa-м хиннавац. Цудухьа ше накъа а ваькха фусамда чуводдашехьа, пар отар чу Ӏохайнав Цаген.

— Жи, сесаг, дӀайха долаш дика дуалац сона из, отар чу Ӏооттадий кӀеззига шелдалийтал из, — аьннад маро.

Отар чу Ӏооттадаьд сесаго хьовла. Из даа волавеннав Цаген. ХӀаьта шоаш кьона болаш хинна хӀамаш дагалувца болабеннаб дог дика хинна мари сесаги.

— Со эггара хьалха хьогӀ бӀаргтоха вена дагадоагӀий хьона? Кхоккхарчашта юкъера эггара хозагӀа бола кхокха хетар сона хьогӀ цу сарахьа.

ТӀаккха со хьанна тара хетар хьона? — хаьттад маро.

—Низ болча цӀокъа лома тара хетар сона хьо!

— Дала дӀадаха шо а, шо мо довстама мел хургвар а, — аьнна, баьсса яй кертах а боаллаш, наӀарах чуваьннав Цаген. ХӀаьта из вовзаш цецбаьнна хьайзаб вожаш.

— ХӀа-хӀа. — аьннад юххера Цагена, — хьо укханна цӀокъа лома тара ма хетий, хьона ер кхокханна тара хет. ТӀаккха со хьанна тара хет шоана?

— ВоллахӀий Ӏазмора хьовлa яй бначоа тара-м хет, — аьннад фусамдас.

Або МАЛЬСАГОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

2 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 20.00. Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяь кинофестиваль. «Ленина хетаду» яха фильм.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00, 11.00. Болх беш да бераштеи кагирхоштеи лаьрхӀа «Заманхо» яха кинотеатр. 18.00. КӀирандена лектори. «Советски къоначa сага эздел» яха лекци. 18.45. «Сага деррига а хоза хила деза» яха тематически киноош хьокхар.

С. М. Кирова цӀерагӀа парк. 14.00. Массовкаш. 16.00. «Къахьегача нийслу хаттараши уж къоастадара порядоки» яхача темах лекци. 17.30. «БӀаьшерашка сийле хийла хьа, Даьхе» яха фестиваль. 18.30. ДӀалокх «Интер» яхача вокально-инструментальни ансамбло.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 16.00. «Революци массаза а яхаргйолаш я» яха дешархошта лаьрхӀа сайре.

НГНПЗ клуб. 16.30. ЦӀейна хетаяь документальни фильмай кинофестиваль.

15-ча участка клуб. 18.00. Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Цул тӀехьагӀа художественни самодеятельноста цӀейна хетадаь концерти кинофильмаши.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 18.00. Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяь кинофестиваль.

Химикий культура Дворец. 17.00. Духовой оркестра концерт. «Даьхех дола иллеш». 18.00. «Сийлахь-боккхача Октябра накъадолхаш» яха радиожурнал. 19.00. «Прометей» яхача клуба занятни.

3 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 20.00. Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяь кинофестиваль. «Ленини Крупскаяи» яха фильм.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. Болх беш да бераштеи кагирхоштеи лаьрхӀа «Заманхо» яха кинотеатр. 10.00. «Революце турпал» яха библиографически обзор. 19.00. ДӀалокх «Интер» яхача вокально - инструментальни ансамбло.

С. М. Кирова цӀерагӀа парк. 14.00. Массовкаш. 16.00. «Сага психикацара тамашийна къайленаш» яха лекци. 17.30. «БӀаьшерашка сийле хийла хьа, Даьхе» яха кинофестиваль. 18.30. ДӀалокх «Сказочники» яхача вокально - инструментальни ансамбло.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 11.00. «В. И. Ленина соратникаш» яха беседа. 12.00. «Революце турпалаш» яха документальни фильмай кинофестиваль.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 18.00. Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяь кинофестиваль.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Октябро хьаккхелла» яха берашта лаьрхӀа утренник. 11.00. Болх беш да «Ручеек» яха кинотеатр. «Ленина цӀерацa» яха кинофестиваль. 12.00. «Бригантина» яха клуб. Къона говзанчий выставка.

Германски Демократически Республикин шоллагӀа дахье хиллачу Чилдерча Лемус Титайна (сурта тӀа юккъе латтар). Ше болх беча Тельмана цӀерагӀа йолчу Магдебургерчу комбинатехь доттагӀашта юккъе йолаш сан на хет цунга.

АДН — ТАСС сурт.

ФЕ ХИЛА

ТӀеххьарча хана кхувш доагӀа, водительски бокъонаш йоаца бераш транспорта тӀа хувшарах авареш дукхагӀа хила яьннай.

В. Алиева вахар дӀадолалуш мара дацар. Курчалоевски юкъерча школа 10 классе деша вагӀар из. Хьалха вала а венна грузовика тӀатехар цо ше тӀаваьгӀа мотоцикл. Цу аваре велар дешархо.

Цул цхьа ди хьалха иштта доккха хатар хилар Наурски районе а. Укхаза «Чечингколхозстрой» транспортни контора водителa Ж. Асуева машина тӀатехар пхи шу даьннача йиӀига. Бер аварн хиннача моттиге делар. ЙиӀиг ялара бехке ба из тӀахьожам боацаш йита цун да а нана а.

Цу тайпарча хьалашка лозайр Назрановски районера пхи шу даьнна-М. Чичиева а.

Грозненски № 25 йолча школа 4 класса дешархочоа Л. Чебурахкинайна ховрa наькъал дехьа мичахьа гӀолла яла еза. ХӀаьта шийна аттагӀа хеттача гӀолла дехьа яла елар Лена. Цхьа хатар хила гӀоадалазаш лозийр водитель В. Черновс тӀаваьгӀача машино. Ала деза, из хатар ца хила а тарлуш хиннилга нагахьа санна, Чернова автомобиль сов сиха лаьлла ецареи транспорт йоагӀача технически тьал тӀа хиннаяларен. Ираза, йиӀиг го лозабар мара хӀама ца хулаш йисар.

Дукха авареш хул водителий бехкагӀа. Духхьал 8 октябре цар бехкагӀа 8 авари хилар. Цу аварех 3 саг вийра, ворхӀена тайп - тайпара човнаш йир.

Доккха ши хатар хилар Назрановски районе. Укхаза вӀашагӀкхийтар Т. Калоев тӀаваьгӀаш хинна грузовой автомобили М. Евлоева лоаллаш хинна «Волген». Цу аварех ши саг вийра.

Назрановски «Сельхозтехника» водитель Н. Арсланов автобус дӀаюгаш кхоачамболлаш фе ца хиларах иштта авари хилар.

Укх кӀира республика наькъашка 48 авари яьй, 6 саг вийнав, 32 саг лозаваьв.

А. ЧЕБУШЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 ноябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Ӏуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Буратино выставка. 10.00 — Босбола телевидени. Музеешкеи выставочни залашкеи гӀолла Абрамцево музей. 10.30 — «Ӏуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.00 — Шоана дай-наной 11.30 — Босбола телевидени. РСФСР-а Паччахьалкхен халкъий коллективай фестиваль. «Италмас» яха Удмуртски АССР-а Паччахьалкхен халхара ансамбль. 12.15 — Москва москвичаши. 12.45 — Поэзия. И. Сельвинский. Ваь 75 шу дизарга. 13.15 — Босбола телевидени. ДикагӀа дола товараш дукхагӀа. 13.45 — Москва концертни залашка гӀолла. 14.30 — Могаше Ӏалма - популярни программа. 16.00 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 16.30 —Босбола телевидени Киргизе берий художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. 17.00 — Киргизски ССР-ен Киргизе Компартии вӀашагӀъелла 50 шу дизарга. Репортаж. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Илли-74». 18.40 — Босбола телевидени. «Таюра хьалхара денош» яхача документальни фильма премьера. 19.00 — Футболах йола СССР-а чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Черноморец» (Одесса) 2-гӀа тайм. 19.45 — Босбола телевидени. Телевизионни художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Андроникова дош» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 22.40 — СССР-еи Болгареи художественни гимнастика мастерий хьокхамий выступленеш. 23.10 — Кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.00 — Художественни фильм.

3 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Зарядке дӀаотта. 9.20 — Кердадараш. 9.30— Босбола телевидени. Будильник. 10.00—Советски Союза гӀулакх деш ва. 11.00 — Босбола телевидени Телевизионни спектакль. 13.30 — Босбола телевидени. Музыкальни киоск. 14.00 — Художественни фильм. 15.30 — Дунеи халкъашта юкъера панорама. 16.00 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 16.30 — Шун дехарех яха музыкальни программа. 17.00 — Киргизски ССР-еи Киргизе Компартии вӀашагӀъелла 50 шу дизара хетаяь бӀухой паради къахьегамхой демонстрации 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Киноникий берий клуб. 19.15 — Босбола телевидени. Москва, доазол арахьара хьаший. 19.30 — Экрана тӀа эггара хьалха. «Хьога хьежаш за тхо вӀамига саг» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Киргизе искусства говзанчий концерт. Тиштедаьнча кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.25 — Гуйранара карнавал. № 34 йолча школера трансляци. 15.05 — «Зорька» яха передача (гӀалгӀай меттала). 15.35 — УльянсагӀар дезал» яха художественни фильм.

РАДИО

2 ноябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 8.55 — Ашараш. 13.00 — «Ши дуне — ши идеологи». Мякиева беседа (гӀалгӀай меттала). 13.20—«Вошал долча халкъий ашараш» яхача циклацара передача (нохчий меттала). 14.00 — Коллектива юкъе интернациональни кхетамца нах кхебар яха Мазиева корреспонденци (гӀалгӀай меттала). 14.15 — «Хьехархо, школа, кхетамца саг кхевар» яха передача (нохчий меттала). 14.30 — «Къаьгача Ӏуйранна са тоссаш лотт» яха Юрий Ассина литературни радиокомпозици (эрсий меттала). 14.00 — Ашараш. 16.00—«Меца лакка» яха Чахкиев СаӀида очерк (эрсий меттала). 16.30 — Цар пятилетка кхоачашъяьй (гӀалгӀай меттала). 16.40 — Сийлахь-боккхача Октябра—къахьегама совгӀаташ (эрсий меттала). 16.55 — Ашараш.

3 ноябрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 13.00 — «Ше сийгаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гӀалгӀай меттала). 13.30 — Ашараш. 13.40 — «Хьалхарча нохчий йоазонхой произведенешцара классови къовсама тема» яха беседа (нохчий меттала) 14.00—«Атеист» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала) 14.20 — БӀухой письмойх дола концерт (нохчий меттала). 15.15 — Октябрана накъадолхаш (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — Района сийдола граждании. Доаркха Нагуяновойх йола очерк (нохчий меттала). 16.45 — Ашараш. 18.30 — Иллеца доттагӀад дараштa дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Ӏуйрийна дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гӀолла 15—20, Грозне 16—18 градус йиӀхал йолаш хилеи тарлу. Кхоана ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, лоалама йоачан а йоацаш, цхьашайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба-малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура буйсашка 4—9, денохьа 20—25 градус тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; беккхьохама секретаря—3-34-38; партийни вахаран культуран отделе — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмаш отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет зордувл шинареи, шоаттен денешка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ 10369.